

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ
УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

**НАВЧАЛЬНО – МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(Особлива частина)**

**відповідно до вимог ECTS
для студентів III курсу**

Харків
«Право»
2012

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії
(протокол № 6 від 21.02.2012 р.)*

У к л а д а ч і: Г.М. Анісімов, А.О. Байда, В.І. Борисов, С.В. Гізімчук, С.В. Гринчак, Ю.В. Гродецький, Ю.П. Дзюба, Ю.І. Дем'яненко, Л.М. Демидова, Л.В. Дорош, В.В. Ємельяненко, О.В. Зайцев, І.О. Зінченко, В.І. Касинюк, В.М. Киричко, В.А. Козак, Г.С. Крайник, Л.М. Кривоченко, Я.М. Кураш, В.А. Ломако, С.М. Мохончук, Р.С. Орловський, М.І. Панов, О.О. Пашенко, Ю.А. Пономаренко, О.Е. Радутний, І.В. Самощенко, **В.В. Сташис**, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, О.В. Ус.

К65 **Навчально – методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Особлива частина) відповідно до вимог ECTS для студентів III курсу / Уклад.: В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, А.О. Байда та ін. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 136 с.**

ISBN 978-966-458-361-6

1. ВСТУП

Кримінальне право є однією з професійно-орієнтованих дисциплін. Метою курсу «Кримінальне право України. Особлива частина» є вивчення студентами норм, що встановлюють, які конкретні суспільно небезпечні діяння є злочинами, які види покарань і в яких межах можуть бути застосовані до осіб, що їх вчинили. Це неможливо без знання відправних положень Загальної частини: підстав кримінальної відповідальності; поняття злочину та його складу, їх співвідношення; поняття і значення стадій вчинення злочину, співучасті; поняття покарання та загальних засад призначення покарання тощо.

Вивчення Особливої частини кримінального права України передбачає застосування різних форм навчання: лекцій, практичних занять, колоквіумів, індивідуальних навчально-дослідних завдань, консультацій, самостійної роботи студентів.

Об'єктами контролю знань студентів є: активність і рівень знань при обговоренні питань на практичних заняттях, колоквіумах упродовж навчального року, ступінь засвоєння знань і набуття практичних навичок із всього курсу під час іспиту; участь у роботі наукових студентських гуртків, конкурсах, олімпіадах, студентських конференціях; виконання завдань для самостійного опрацювання та ін.

Оцінка рівня знань студента здійснюється за результатами поточного модульного контролю (ПМК) і підсумкового контролю знань (семестровий залік, курсовий іспит).

За результатами вивчення Особливої частини кримінального права студенти повинні:

– **знати** основні положення та систему Особливої частини КК України, структуру та види норм, які вона містить; законодавчі межі

криміналізації суспільно небезпечних діянь; підстави кримінальної відповідальності за конкретні злочини, характер та ступінь їх суспільної небезпеки; наукові засади кваліфікації злочинів;

– **вміти** тлумачити чинне законодавство про кримінальну відповідальність; правильно кваліфікувати суспільно небезпечні діяння, визначати місце злочину в системі Особливої частини КК України, аналізувати склад конкретного злочину і відмежовувати

його від суміжних злочинів;

– **вільно** орієнтуватися в системі кримінального права України та судовій практиці з кримінальних справ;

– **ознайомитися** з практикою застосування законодавства про кримінальну відповідальність судами України, перспективами та основними напрямками розвитку законодавства про кримінальну відповідальність.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, КОЛОКВІУМІВ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі			
			лекції	практичні заняття / колоквиуми	самостійна робота	індивідуальна робота
1	2	3	4	5	6	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Злочини проти основ національної безпеки України. Злочини проти життя та здоров'я особи – 34 год.						
1	Поняття Особливої частини кримінального права України, її система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів.	4	2	–	2	–
2	Злочини проти основ національної безпеки України	6	2	2	–	–
3	Злочини проти життя та здоров'я особи	24	6	8/2	6	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина – 21 год.						
4	Злочини проти волі, честі та гідності особи	6	2	–/2	2	–
5	Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи	10	2	2/–	4	
6	Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	5	–	2/–	2	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Злочини проти власності. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг – 69 год.						
7	Злочини проти власності	40	10	6/2	20	

8	Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	29	8	4/2	14	
9	Індивідуальна робота (всього за 5 семестр)					10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Злочини у сфері господарської діяльності. Злочини проти громадської безпеки. Злочини проти безпеки виробництва – 40 год.						
10	Злочини у сфері господарської діяльності	16	6	4/2	2	
11	Злочини проти довкілля	2,5	–	2/–	–	
12	Злочини проти громадської безпеки	17	4	4/2	6	
13	Злочини проти безпеки виробництва	4,5	2	2/–	–	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Злочини проти громадського порядку та моральності. Злочини у сфері обігу наркотиків – 38 год.						
14	Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	15	4	4/–	6	
15	Злочини проти громадського порядку та моральності	18	5	4/–	8	
16	Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	5	1	2/–	2	–
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. Злочини у сфері охорони державної таємниці. Злочини проти авторитету. Злочини проти правосуддя – 42 год.						
17	Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	6,5	2	2/–	2	
18	Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян	16,5	4	4/–	8	

19	Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	2	–	–	2	–
20	Злочини проти правосуддя	11	4	2/–	4	
21	Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)	4	–	–	4	–
22	Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	2	–	–	2	–
	Індивідуальна робота (всього за 6 семестр)					10
	ВСЬОГО	244	64	68 (56/12)	96	20

3. ВИТЯГ З ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

==== Розділ 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів

Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Відображення положень Конституції України в Особливій частині КК України.

Система Особливої частини Кримінального кодексу України.

Поняття кваліфікації злочинів. Правові основи кваліфікації злочинів. Склад злочину – правова модель кваліфікації злочинів.

==== Розділ 2. Злочини проти основ національної безпеки України

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Види дій. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Державна зрада. Поняття державної зради. Склад злочину. Умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Посягання на життя державного чи громадського діяча. Склад злочину.

Диверсія. Поняття диверсії. Склад злочину. Відмежування диверсії від суміжних злочинів.

Шпигунство. Поняття шпигунства. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила шпигунство.

Розділ 3. Злочини проти життя та здоров'я особи

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти життя та здоров'я.

Злочини проти життя

Вбивство: поняття та види.

Умисне вбивство. Поняття та види. Склад умисного вбивства без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах. Види обтяжуючих обставин.

Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах, його види.

Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. Поняття сильного душевного хвилювання. Склад злочину.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Склад злочину. Відповідальність співучасників цього злочину.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Склад злочину.

Вбивство через необережність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. *Доведення до самогубства.* Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза вбивством. Склад злочину. Відмежування цього злочину від замаху на вбивство. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти здоров'я

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти здоров'я. Поняття тілесного ушкодження.

Умисне тяжке тілесне ушкодження. Поняття умисного тяжкого тілесного ушкодження і його види. Критерії визнання тілесного ушкодження тяжким. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки умисного тяжкого тілесного ушкодження. Відмежування тяжкого тілесного ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, від умисного та необережного вбивства.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження. Критерії визнання тілесного ушкодження таким, що є середньої тяжкості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання. Поняття сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту). Склад злочину.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Поняття перевищення меж необхідної оборони. Поняття перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Склад злочину.

Умисне легке тілесне ушкодження. Поняття легкого тілесного ушкодження та його види. Критерії визнання тілесного ушкодження легким. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження. Склад злочину.

Побої і мордування. Поняття побоїв і мордування. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від тілесних ушкоджень.

Катування. Поняття катування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування катування від інших злочинів проти життя і здоров'я.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Зараження венеричною хворобою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчинюються у сфері медичного обслуговування

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склад злочину.

Незаконна лікувальна діяльність. Склад злочину.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення прав пацієнта. Склад злочину.

Незаконне проведення дослідів над людиною. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини. Склад злочину. Відповідальність за вилу-

чення у людини її органів або тканин, незаконну торгівлю ними, участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю. Кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке донорство. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне розголошення лікарської таємниці. Поняття лікарської таємниці. Склад злочину.

Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини

Незаконне проведення абортів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від залишення в небезпеці.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти волі, честі та гідності особи.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Захоплення заручників. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування захоплення заручника від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Підміна дитини. Склад злочину.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Склад злочину. Поняття експлуатації людини та уразливого стану особи. Кваліфікуючі ознаки.

Експлуатація дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поміщення в психіатричний заклад. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 5. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Зґвалтування. Поняття зґвалтування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від зґвалтування.

Примушування до вступу в статевий зв'язок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розбещення неповнолітніх. Склад злочину. Вік потерпілої особи. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів.

Злочини проти виборчих прав громадян

Конституція України про охорону виборчих прав громадян.

Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Голосування виборцем на виборчій ділянці більше ніж один раз. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці голосування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку). Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення законодавства про референдум. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти трудових прав громадян

Конституція України про профспілкові об'єднання, політичні партії, громадські організації та право громадян на працю.

Перешкодження законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій. Склад злочину.

Перешкодження законній професійній діяльності журналістів. Склад злочину. Відповідальність за переслідування журналіста.

Грубе порушення законодавства про працю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення угоди про працю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування до участі у страйку або перешкодження участі у страйку. Склад злочину.

Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Злочини в сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності

Конституція України про захист свободи творчості та інтелектуальної власності.

Порушення авторського права і суміжних прав Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від порушення авторського та суміжних прав.

Злочини, що посягають на інші особисті права і свободи громадян

Конституція України про охорону особистих прав та свобод людини і громадянина.

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності житла. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Склад злочину.

Порушення недоторканності приватного життя. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на отримання освіти. Склади злочинів.

Порушення права на безоплатну медичну допомогу. Склади злочинів.

Злочини проти сім'ї

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Склад злочину.

Зловживання опікунськими правами. Склад злочину.

Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти свободи совісті

Конституція України про свободу світогляду і віросповідання громадян.

Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Склад злочину.

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь. Склад злочину.

Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Склади злочинів.

Посягання на здоров'я людей під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

==== Розділ 7. Злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти власності. Об'єкт та предмет цих злочинів. Система злочинів проти власності.

Корисливі злочини проти власності, пов'язані з обертянням чужого майна на свою користь або користь інших осіб

Поняття, загальна характеристика і види корисливих злочинів, пов'язаних з обертанням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.

Крадіжка. Поняття крадіжки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Грабіж. Поняття грабежу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування грабежу від крадіжки.

Розбій. Поняття розбою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування розбою від грабежу.

Вимагання. Поняття вимагання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування вимагання від грабежу та розбою.

Шахрайство. Поняття шахрайства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування шахрайства від крадіжки та грабежу.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів проти власності.

Інші корисливі злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів. Їх відмежування від корисливих злочинів, пов'язаних з обертанням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.

Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від шахрайства.

Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Склад злочину. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів проти власності.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом. Склад злочину.

Некорисливі злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза знищення майна. Склад злочину.

Необережне знищення або пошкодження майна. Склад злочину.
Порушення обов'язків щодо охорони майна. Склад злочину. Спеціальні ознаки суб'єкту злочину.

Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 8. Злочини у сфері господарської діяльності

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері господарської діяльності.

Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Контрабанда. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Зайняття гральним бізнесом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Фіктивне підприємництво. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Протидія законній господарській діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від вимагання.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму. Склади злочинів.

Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Склад злочину.

Розголошення комерційної або банківської таємниці. Склад злочину.

Злочини у сфері банкрутства

Доведення до банкрутства. Склад злочину.

Злочини у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Шахрайство з фінансовими ресурсами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Маніпулювання на фондовому ринку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. Склад злочину.

Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Склад злочину.

Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання інсайдерської інформації. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Приховування інформації про діяльність емітента. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері обслуговування споживачів і захисту їх прав

Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. Склад злочину.

Злочини у сфері приватизації державного і комунального майна

Незаконна приватизація державного, комунального майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 9. Злочини проти довкілля

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти довкілля.

Злочини проти екологічної безпеки

Порушення правил екологічної безпеки. Склад злочину.

Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Склад злочину.

Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері землевладіння, охорони надр і атмосферного повітря

Забруднення або псування земель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Безгосподарське використання земель. Склад злочину.

Порушення правил охорони або використання надр. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Забруднення атмосферного повітря. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері водних ресурсів

Порушення правил охорони вод. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Забруднення моря. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відповідальність за неповідомлення про забруднення моря.

Порушення законодавства про континентальний шельф України. Склади злочинів.

Злочини у сфері охорони рослинного світу

Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна порубка лісу. Склад злочину. Відмінність незаконної порубки лісу від злочинів проти власності.

Порушення законодавства про захист рослин. Склад злочину.

Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері охорони тваринного світу

Незаконне полювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування незаконного полювання від злочинів проти власності.

Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Склад злочину.

Порушення ветеринарних правил. Склад злочину.

==== Розділ 10. Злочини проти громадської безпеки

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти громадської безпеки.

Злочини, пов'язані зі створенням та діяльністю злочинних об'єднань

Створення злочинної організації. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Бандитизм. Поняття банди. Склад злочину. Відмежування бандитизму від суміжних злочинів.

Терористичний акт. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від диверсії.

Втягнення у вчинення терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення терористичної групи чи терористичної організації. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Сприяння вчиненню терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Фінансування тероризму. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Поняття незаконних воєнізованих або збройних формувань. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Склад злочину.

Злочини, пов'язані із незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та радіоактивними матеріалами

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Склади злочинів. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Склад злочину.

Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Склади злочинів.

Злочини, пов'язані з порушення правил, що забезпечують громадську безпеку

Порушення правил поведінки з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Склади злочинів.

Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 11. Злочини проти безпеки виробництва

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти безпеки виробництва.

Злочини у сфері безпеки праці

Порушення вимог законодавства про охорону праці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від інших злочинів проти безпеки виробництва.

Інші злочини проти безпеки виробництва

Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил, що стосуються безпечної використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 12. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Злочини, що посягають на безпеку руху та експлуатації залізничного, водного та повітряного транспорту

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин. Склад злочину.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від диверсії та злочинів проти власності.

Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил повітряних польотів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил використання повітряного простору. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха. Склад злочину.

Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден. Склад злочину.

Злочини, що посягають на безпеку руху та експлуатації автотранспорту і міського електротранспорту

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Поняття транспортного засобу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Склад злочину.

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху. Складу злочину.

Незаконне заволодіння транспортним засобом. Поняття незаконного заволодіння транспортним засобом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу. Склад злочину.

Інші злочини, що посягають на безпечну роботу транспорту

Порушення чинних на транспорті правил. Склад злочину.

Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від диверсії та інших суміжних злочинів.

==== Розділ 13. Злочини проти громадського порядку та моральності

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти громадського порядку та моральності.

Злочини проти громадського порядку

Групове порушення громадського порядку. Склад злочину.

Масові заворушення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Склад злочину.

Хуліганство. Поняття хуліганства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування хуліганства від групового порушення громадського порядку, масових заворушень та злочинів проти особи. Кваліфікація хуліганства за сукупністю з іншими злочинами.

Злочини проти моральності

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Жорстоке поводження з тваринами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення або утримання місць розпусти і звідництво. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Поняття сутенерства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 14. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення.

Злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Поняття контрабанди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або

їх аналогів без мети збуту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Посів або вирощування снотворного маку чи конопель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Склади злочинів. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами та іншими предметами, небезпечними для здоров'я населення, а також обладнанням для їх виготовлення

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне публічне вживання наркотичних засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів. Склад злочину.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу. Поняття допінгу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Склад злочину.

Інші злочини проти здоров'я населення

Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

==== Розділ 15. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Злочини у сфері охорони державної таємниці та конфіденційної інформації

Розголошення державної таємниці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради та шпигунства.

Втрата документів, що містять державну таємницю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від розголошення державної таємниці.

Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка знаходиться у володінні держави. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради, шпигунства і розголошення державної таємниці.

Злочини у сфері забезпечення недоторканості державних кордонів

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державного експортному контролю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил міжнародних польотів. Склад злочину.

Злочини у сфері забезпечення призову та мобілізації

Ухилення від призову на строкову військову службу. Поняття військової служби. Склад злочину.

Ухилення від призову за мобілізацією. Склад злочину.

Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів. Склади злочинів.

==== Розділ 16. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Злочини у сфері використання державних символів

Конституція України про шанування державних символів.

Наруга над державними символами. Склади злочинів.

Незаконне підняття Державного прапора України на річковому або морському судні. Склад злочину.

Злочини, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян

Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Склад злочину.

Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Поняття захоплення. Склад злочину.

Злочини проти представників влади, інших службових осіб та представників громадськості

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти особи.

Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втручання у діяльність державного діяча. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча. Склади злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку.

Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Склад злочину.

Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Склади злочинів.

Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Склади злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Поняття офіційного документу. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від порушення таємниці листування, телеграфної або іншої кореспонденції.

Умисне пошкодження ліній зв'язку. Склад злочину.

Інші злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації. Склад злочину. Відмежування від одержання хабара.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від вимагання.

Самоправство. Поняття самоправства. Склад злочину.

==== Розділ 17. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється. Склад злочину.

Перешкодження роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

==== Розділ 18. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Конституція України про підстави, межі та способи діяльності службових осіб. Значення кримінального права в боротьбі з корупцією.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері службової діяльності. Поняття та види службових осіб.

Злочини у сфері діяльності представників влади, місцевого самоврядування та інших службових осіб юридичних осіб публічного права

Зловживання владою або службовим становищем. Поняття службового зловживання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем.

Перевищення влади або службових повноважень. Поняття та види перевищення влади або службових повноважень. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання владою або службовим становищем.

Одержання хабара. Поняття хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Поняття вимагання хабара. Відмежування від інших злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди.

Незаконне збагачення. Поняття неправомірної вигоди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від одержання хабара.

Пропозиція або давання хабара. Поняття хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Злочини у сфері діяльності службових осіб юридичних осіб приватного права

Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Поняття неправомірної вигоди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем.

Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Поняття та види перевищення повноважень. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання повноваженнями.

Комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Поняття неправомірної вигоди. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Поняття вимагання неправомірної вигоди. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за комерційний підкуп. Відмежування від давання та одержання хабара.

Злочини у сфері діяльності представників влади, місцевого самоврядування та службових осіб юридичних осіб публічного або приватного права

Службове підроблення. Поняття службового підроблення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення із службовим зловживанням. Відмежування від інших злочинів, пов'язаних із підробкою документів.

Службова недбалість. Поняття службової недбалості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від службового зловживання.

Зловживання впливом. Поняття неправомірної вигоди та осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Провокація хабара або комерційного підкупу. Поняття провокації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері професійної діяльності, пов'язані з наданням публічних послуг

Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Поняття осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, та неправомірної вигоди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Поняття неправомірної вигоди. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Поняття вимагання неправомірної вигоди. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Розділ 19. Злочини проти правосуддя

Конституція України про основні принципи та порядок здійснення правосуддя в Україні.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти правосуддя.

Злочини, які посягають на конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду

Завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність від злочинів проти волі особи.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на захист. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Втручання в діяльність судових органів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, власність суддів, народних засідателів, присяжних та інших учасників судочинства

Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством.

Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством.

Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Склади злочинів. Відмежування від суміжних злочинів.

Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Склади злочинів. Відмежування від суміжних злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від знищення або пошкодження майна як злочину проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від знищення або пошкодження майна як злочину проти власності.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі

Примушування давати показання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве показання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Склад злочину. Умови, що виключають відповідальність особи за відмову давати показання.

Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Склад злочину.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують своєчасне розкриття та присічення злочинів

Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Склад злочину.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розголошення даних досудового слідства або дізнання. Склади злочинів.

Приховування злочину. Склад злочину. Відмежування від співучасті у злочині. Особи, які не підлягають кримінальній відповідальності за заздальгідь не обіцяне приховування злочину.

Порушення правил адміністративного нагляду. Склад злочину.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень, вироків, ухвал, постанов суду та призначеного вироком покарання

Невиконання судового рішення. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від заволодіння майном шляхом привласнення, розтрати або зловживання службовим становищем.

Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Склади злочинів.

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Склади злочинів.

Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань. Склад злочину.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Склад злочину.

Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втеча із спеціалізованого лікувального закладу. Склад злочину.

Розділ 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)

Поняття, загальна характеристика і види військових злочинів. Суб'єкти військових злочинів. Відповідальність за співучасть у цих злочинах осіб, які не є спеціальними суб'єктами.

Злочини проти порядку підлеглості та військової честі

Непокора. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Невиконання наказу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення невиконання наказу та непокори.

Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо начальника. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти порядку проходження військової служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Дезертирство. Поняття дезертирства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від самовільного залишення військової частини або місця служби.

Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти порядку користування військовим майном та його збереження

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності та громадської безпеки.

Умисне знищення або пошкодження військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності.

Необережне знищення або пошкодження військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від умисного знищення або пошкодження військового майна та злочинів проти власності.

Втрата військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Злочини проти порядку експлуатації військової техніки

Порушення правил водіння або експлуатації машин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Порушення правил польотів або підготовки до них. Склад злочину.

Порушення правил кораблеводіння. Склад злочину.

Злочини проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення прикордонної служби. Склад злочину.

Порушення правил несення бойового чергування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил внутрішньої служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері охорони відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради та злочинів у сфері охорони державної таємниці.

Злочини у сфері діяльності військових службових осіб

Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем. Поняття військової службової особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення зі злочинами у сфері службової діяльності.

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. Поняття перевищення влади чи службових повноважень, його види. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання владою або службовим становищем. Співвідношення зі злочинами у сфері службової діяльності.

Недбале ставлення до військової служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання владою або службовим становищем.

Бездіяльність військової влади. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від інших військових службових злочинів.

Злочини проти порядку несення військової служби на полі бою і в районі воєнних дій

Здача або залишення ворогові засобів ведення війни. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Залишення гинучого військового корабля. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Добровільна здача в полон. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні. Склади злочинів. Співвідношення із державною зрадою.

Мародерство. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти власності.

Злочини, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями

Насильство над населенням у районі воєнних дій. Склади злочинів. Відмежування від злочинів проти особи та власності.

Погане поводження з військовополоненими. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти особи.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними. Склад злочину.

**=====
Розділ 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку**

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Особливості їх суспільної небезпечності та протиправності.

Злочини проти миру

Пропаганда війни. Склад злочину.

Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Склади злочинів.

Порушення законів та звичаїв війни. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення із військовими злочинами.

Найманство. Поняття найманця. Склади злочинів.

Злочини проти безпеки людства

Застосування зброї масового знищення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення з порушенням законів та звичаїв війни.

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Склад злочину.

Екоцид. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти довкілля.

Геноцид. Поняття геноциду. Склад злочину. Співвідношення зі злочинами проти особи. Відповідальність за публічні заклики до геноциду, виготовлення та розповсюдження матеріалів із такими закликами.

Злочини проти міжнародного правопорядку

Посягання на життя представника іноземної держави. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення із умисним вбивством.

Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Склади злочинів. Співвідношення із злочинами проти особи та власності.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Склад злочину. Співвідношення із військовими злочинами та порушеннями законів та звичаїв війни.

Піратство. Поняття піратства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Значення місця вчинення цього злочину для його відмежування від суміжних злочинів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Список основних літературних джерел

Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-е вид., перероб. і допов. – К.: Право, 2010;

Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Видання четверте, доповнене. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012.

Киричко В. М. Практичний посібник з кримінального права України. – Х.: «ФІНН», 2010.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011 роки) / Упоряд.: Ю.М. Groшевий, О.В. Капліна, В.І. Тютюгін. – Х.: Право, 2011.

Практика судів України з кримінальних справ (2001-2005) / За заг. ред. В.Т. Малдяренка, В.В. Сташиса; Укладачі: В.В. Сташис, В.І. Тютюгін. – К.: Юрінком Інтер, 2005.

Практика судів України з кримінальних справ (2006-2007) / Укладачі: В.В. Сташис, В.І. Тютюгін; За заг. ред. В.В. Сташиса. – К.: Юрінком Інтер, 2008.

Практика судів України в кримінальних справах (2008-2011) / Укладач В.І. Тютюгін; За заг. ред. В.Я. Тація. – Х.: Одіссей, 2011.

Практика судів України з кримінальних справ (2009 – 2011). Вид. 2-ге, доповн. / Укладач В.І. Тютюгін; За заг. ред. В.Я. Тація. – Х.: Одіссей, 2012.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Загальні методичні вказівки

Пропоновані завдання розраховані на знання студентом положень Загальної частини кримінального права України і спрямовані на закріплення теоретичного матеріалу курсу Особливої частини кримінального права України, юридичний аналіз окремих її норм, вироблення навичок правильного застосування закону про кримінальну відповідальність при кваліфікації злочинів. В основу переважної більшості завдань покладено конкретні кримінальні справи із судової практики Верховного Суду України та місцевих судів, а також слідчої судової практики правоохоронних та судових органів м. Харкова і Харківської області.

При виконанні конкретних завдань рекомендується використовувати Конституцію України, чинні міжнародні договори, декларації, конвенції, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, Кримінальний кодекс України (далі – КК України), інші закони та підзаконні нормативно-правові акти України, постанови Пленуму Верховного Суду України, підручники з кримінального права, лекційний матеріал, наукові джерела (монографії і статті).

Для вирішення конкретної проблеми, поставленої в завданні, слід дотримуватися такої послідовності:

- визначити місце злочину в системі Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – Особлива частина КК України). Наприклад, умисне вбивство передбачене Розд. II Особливої частини КК України «Злочини проти життя та здоров'я особи» (ст. 115);

- якщо диспозиція відповідної статті Особливої частини КК України є описовою, тобто містить визначення поняття злочину, необхідно знати це визначення та розкрити його зміст (наприклад, вбивство – це умисне або через необережність протиправне заподіяння смерті іншій людині);

- проаналізувати ознаки складу цього злочину (об'єкта, предмета (за наявності), об'єктивної та суб'єктивної сторін, суб'єкта);

- з'ясувати зміст кваліфікуючих обставин розглядуваного злочину (наприклад, при умисному вбивстві: з корисливих мотивів, повторно, за попередньою змовою групою осіб та ін.) – у законі це обтяжуючі обставини;

– відмежувати розглядуваний злочин від суміжних (наприклад, умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України), від умисного вбивства (ст. 115 КК України) та вбивства через необережність (ст. 119 КК України).

Рішення завдань за окремими темами мають бути виконані у письмовій формі (у зошиті) і відповідати таким вимогам:

1. Необхідно встановити наявність або відсутність складу злочину в діянні особи (осіб), характеристика якого надана в завданні. Якщо вчинене не містить складу злочину, то слід точно вказати, які саме ознаки складу злочину відсутні.

2. Якщо діяння містить склад злочину – дати юридичну кваліфікацію (вказати пункт, частину статті Особливої частини КК України, яка підлягає застосуванню). У разі незакінченого злочину – визначити стадію вчинення злочину, а при співучасті – вид співучасників та форму співучасті, пославшись на відповідні частини ст. 27, 28 Загальної частини КК України. Якщо з питань кваліфікації злочину є роз’яснення Пленуму Верховного Суду України, рішення має містити розгорнуте посилання на ці роз’яснення.

3. Кваліфікація злочину має бути детально мотивована шляхом юридичного аналізу складу злочину, тобто характеристики об’єкта (з урахуванням класифікації), предмета (за наявності), потерпілого (при необхідності), об’єктивної і суб’єктивної сторін та суб’єкта злочину. Аналіз передбачає обов’язкове встановлення відповідності фактичних ознак суспільно небезпечного діяння, яке описане в завданні, всім ознакам (елементам) складу злочину, що передбачений відповідною статтею Особливої частини КК України. З урахуванням конструкції складу злочину важливо визначити момент його закінчення. На підставі вимог ст. 24 і 25 КК України та законодавчого окреслення суб’єктивної сторони злочину слід вказати форму і вид вини, розкрити зміст її інтелектуального та вольового моментів, факультативні ознаки суб’єктивної сторони злочину. Характеризуючи суб’єкт злочину, слід відповідно до ст. 18 КК України назвати три обов’язкові його ознаки, а також ознаки спеціального суб’єкта якщо вони передбачені статтею Особливої частини КК України.

4. Якщо встановлено кваліфікуючі ознаки, необхідно розкрити їх зміст.

5. При сукупності злочинів вчинення самостійних злочинів декількома особами та злочину у співучасті необхідно кваліфікувати кожний із злочинів окремо, мотивуючи це відповідним чином.

На практичних заняттях студент доповідає обставини завдання і своє рішення.

Кожен студент може брати участь в обговоренні запропонованого рішення, доповнити або розвинути його. Якщо хто-небудь із студентів має рішення, яке відрізняється від запропонованого, його слід викласти й обговорити.

Викладач підсумовує висловлені пропозиції щодо правильності рішення, акцентуючи увагу на допущених помилках та способах їх усунення. На підставі висновку викладача студенти повинні внести у свої відповіді корективи на полях зошита для практичних занять.

Студент повинен готуватися і брати участь у колоквиумах, які проводяться за графіком практичних занять. Ця активна форма оволодіння знаннями передбачає обговорення теоретичних питань за відповідною темою. Для успішної підготовки до колоквиуму необхідно: ознайомитися з програмою навчальної дисципліни «Кримінальне право України», питаннями, які винесені для обговорення на колоквиумі, відповідними статтями КК України та іншими нормативними актами; повторити матеріал, викладений на лекціях, у підручниках, науково-практичних коментарях, монографічній літературі; розглянути матеріали судової практики (рішення, висновки Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України та ін.).

На колоквиумі студент повинен брати участь в обговоренні питань, які розглядаються, і виявити знання законодавства, теоретичного матеріалу та судової практики.

Відвідування практичних занять є обов'язковим для студентів. Якщо студент був відсутнім на практичному занятті або не виконав у письмовій формі домашнє завдання чи одержав під час занять незадовільну оцінку, він повинен відпрацювати цю тему індивідуально.

Відповідь на всі додаткові запитання студент може одержати, звернувшись до чергового викладача кафедри кримінального права.

Приклад розв'язання завдання за темою «Злочини проти власності»

Умови: Акрамовська подала до Пенсійного фонду підроблену довідку про те, що вона з лютого 2008 р. по вересень 2011 р. працю-

вала на фабриці, тоді як насправді в цей час вона відбувала покарання у виді позбавлення волі за крадіжку. У зв'язку з поданням цієї довідки Акрамовській була нарахована пенсія, яку вона одержувала щомісячно, до виявлення підроблення. За цей час вона незаконно одержала 27 200 грн.

Вирішіть питання про відповідальність Акрамовської.

Рішення: В діях, вчинених Акрамовською, вбачаються ознаки злочинів, передбачених ст. 190 КК (Шахрайство) та ст. 358 КК (Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів).

Злочин, передбачений ст. 190 КК (Шахрайство), відноситься до групи злочинів проти власності (розд. VI Особливої частини КК).

Родовим об'єктом шахрайства є відносини власності.

Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини з приводу права держави, юридичних та фізичних осіб володіти, користуватися і розпоряджатися належним їм майном або правом на майно. Відповідно до умов завдання Акрамовська незаконно одержувала гроші з Пенсійного фонду, порушуючи право власності держави.

Предметом шахрайства є майно або право на майно. Відповідно до умов завдання Акрамовська заволоділа майном, а саме грішми. Майно як предмет шахрайства характеризується такими ознаками: юридична – належність майна на праві власності певній особі чи державі (пенсія, яка видається з державного бюджету, належить державі); економічна – майно має вартість, виражену у ціні (винна заволоділа грошовими коштами у сумі 27 200 грн.); фізична – майно – це предмет матеріального світу (гроші є таким предметом і Акрамовська заволоділа ними).

З об'єктивної сторони шахрайство характеризується чотирма обов'язковими ознаками: діяння, а саме заволодіння чужим майном чи правом на майно, наслідки у виді майнової шкоди, заподіяної власнику, причинний зв'язок, між діянням та наслідками, що настали, а також спосіб вчинення, яким є обман чи зловживання довірою. За конструкцією складу шахрайство є злочином з матеріальним складом і вважається закінченим з моменту заподіяння майнової шкоди.

Відповідно до умов завдання Акрамовська незаконно, шляхом обману, заволоділа державними грошима, тобто у неї виникла фактична можливість розпорядитися ними на свій розсуд. Обман Акрамовської

полягав у поданні підробленої довідки про наявність необхідного трудового стажу, який є підставою для призначення їй трудової пенсії. У подальшому Акрамовська щомісячно одержувала пенсію.

Специфікою заволодіння майном при шахрайстві є те, що майно добровільно було передано винній особі, оскільки у працівників Пенсійного фонду виникло переконання у наявності обов'язку нарахувати і сплачувати винній трудову пенсію, хоча фактично їх воля була сфальсифікована.

Акрамовською була завдана шкода Пенсійному фонду на суму 27 200 грн. З метою визначення розміру заподіяної шкоди в еквіваленті неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – нмдг) необхідно, керуючись положеннями підпункту 169.1.1. пункту 169.1 ст. 169 Розділу IV, ст. 1 Розділу XIX, ст. 5 Підрозділу I Розділу XX Податкового Кодексу України та ст. 21 Закону України «Про державний бюджет України на 2011 р.», вказану суму поділити на половину розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року. Відповідно до ст. 21 Закону України «Про державний бюджет на 2011 рік» розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня 2011 р. склав 941 грн. Отже половина цієї суми – 470 грн. 50 к.

Таким чином, станом на 2011 р. сума заподіяної шкоди складає 57,8 нмдг. Відповідно до Примітки 2 до ст. 185 КК заволодіння майном у значному розмірі має місце, якщо потерпілому заподіяно збитку у сумі від ста до двохсот п'ятдесяти нмдг. Між вчиненим діянням та наслідками, що настали, є необхідний прямий причинний зв'язок.

З суб'єктивної сторони шахрайство є злочином, що вчинюється з прямим умислом, мотив і мета – корисливі.

Акрамовська усвідомлювала суспільну небезпечність подання до органу соціального забезпечення підробленої довідки про наявність трудового стажу і незаконність наступного одержання нею грошей, передбачала неминучість нарахування їй пенсії та настання наслідків у виді заподіяння майнової шкоди і бажала їх настання.

Суб'єктом шахрайства злочину є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Умови завдання дають підстави вважати, що Акрамовська відповідає цим ознакам.

Незважаючи на систематичність незаконного одержання пенсії (грошових коштів), кожне наступне одержання пенсії не можна ква-

ліфікувати як вчинене повторно, оскільки діяння Акрамовської є єдиним продовжуваним злочином. Початком вчинення нею шахрайства слід вважати подання до Пенсійного фонду підробленої довідки про наявність трудового стажу. В подальшому злочин складається з численних тотожних дій (щомісячне одержання пенсії). Гроші одержувались з одного джерела (Пенсійного фонду).

Разом з тим, шахрайство Акрамовська вчинила після відбуття покарання за інший злочин проти власності, а саме за крадіжку. Згідно з приміткою до ст. 185 КК, шахрайство, вчинене після крадіжки, за умови, що не минули строки давності притягнення до кримінальної відповідальності за попередній злочин, а у разі засудження – за умови наявності судимості за цей злочин, визнається повторним і кваліфікується за ч. 2 ст. 190 КК.

Таким чином, діяння Акрамовської (заволодіння грошовими коштами у сумі 27 200 грн.) слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 190 КК (за ознакою повторності).

Щодо ознак іншого складу злочину, який вбачається в діяннях Акрамовської, слід відмітити, що підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів відноситься до злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (розд. XV Особливої частини). Характеристика ознак злочину цієї групи не охоплюється планом по вивченню злочинів проти власності і тому при розв'язанні цієї задачі не наводиться.

4.1. Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів (тема вивчається самостійно)

Питання для обговорення

1. Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Відображення положень Конституції України в Особливій частині Кримінального кодексу України.

2. Система Особливої частини Кримінального кодексу України.

3. Поняття «кваліфікація злочинів». Правові основи кваліфікації злочинів: ознаки злочину та їх значення для кваліфікації; склад злочину – правова модель кваліфікації злочинів.

4. Конкуренція норм Особливої частини Кримінального кодексу України. Правила кваліфікації при наявності конкуренції норм.

5. Значення норм Загальної частини для правильної кваліфікації злочинів.

4.2. Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України

1. Громадянин України Самусь отримав від представника іноземної держави завдання, згідно з яким він повинен був дістати відомості про розташування стратегічних військ Збройних сил України і передати їх кур'єру. Самусь почав стежити за своїм родичем, що мав доступ до цих відомостей. Однак потім злякався майбутньої відповідальності, припинив стеження і заявив органам державної влади про свій зв'язок з представником іноземної держави.

Вирішіть питання про відповідальність Самуся. Чи може він бути звільнений від кримінальної відповідальності? Варіант: Самусь був громадянином Болгарії, діяв на території України і звернувся безпосередньо до Служби безпеки України.

2. Недопалко написав та видав за власний рахунок книгу у жанрі політичної фантастики, в якій освітлювалась війна між Україною та Росією, що відбувалась у майбутньому. На сторінках книги дійові особи неодноразово висловлювали думку про те, що війни могло б і не бути, якби державну владу в Україні вчасно захопили проросійські налаштовані політики. Робітниками СБУ була порушена кримінальна справа за ч. 2 ст. 109 КК. Недопалко був звинувачений у розповсюдженні матеріалів із закликами до захоплення державної влади.

Вирішіть питання про відповідальність Недопалко.

3. Громадянин України Підлісний побачив в мережі Інтернет оголошення з пропозицією роботи. В оголошенні пропонувалась оплата за проведення аналітичної роботи, яка полягала в узагальненні економічних, соціально-демографічних та ресурсних показників Харківської області за відповідною схемою. Дані для аналізу потрібно було брати з відкритих місцевих джерел масової інформації. Отримані узагальнення та висновки Підлісний декілька разів направляв за допомогою засобів зв'язку мережі Інтернет за вказаною адресою. Кожного разу після відправки матеріалів на його рахунок в установі

банку надходили з-за кордону валютні кошти. Як було з'ясовано пізніше, відомості таким чином збирала іноземна розвідка.

Вирішіть питання про відповідальність Підлісного.

4. Військовий конструктор Збитко, працюючи в державній установі, розробив новий пристрій, який значно покращував точність систем наведення на зенітно-ракетних комплексах. Однак про свій винахід він не повідомив керівництву, а зв'язався з представниками іноземної фірми, які запропонували йому значні кошти за передачу документації про винахід. В момент передачі документації Збитко було затримано представниками правоохоронних органів.

Вирішіть питання про відповідальність Збитко.

5. Уткін познайомився з агентом іноземної розвідки Джонсоном, який запропонував йому за певну винагороду збирати та передавати таємні відомості про розташування військових частин, на що Уткін погодився. Ці відомості Уткін одержував від своєї дочки Катерини Вовченко – дружини офіцера Збройних сил України Вовченко Юрія, який нерідко розповідав своїй дружині різні таємні відомості. Також Вовченко Юрій інколи приносив додому документи, що містили державну таємницю і дружині вдавалося фотографувати їх. За «допомогу» Уткін ділився з дочкою винагородою, яку одержував від Джонсона.

Вирішіть питання про відповідальність Джонсона, Уткіна, Вовченко Катерини і Вовченко Юрія.

6. Народний депутат України Мартинов в своїй промові на пленарному засіданні Верховної Ради України вказав на порушення законодавства керівниками компанії «Сігма». Директор цієї компанії Маркін вирішив помститися і з цією метою умовив свого співробітника Щукіна вбити Мартинова. З цією метою останній закрив в автомобіль Мартинова вибуховий пристрій, але відразу був затриманий міліціонерами. Експерти встановили, що пристрій мав вибухнути в момент запуску двигуна.

Вирішіть питання про відповідальність Маркіна та Щукіна за умови, що Щукіну було відомо про державну діяльність Мартинова.

Варіант 1: Щукін не знав про те, що вчиняє посягання на життя народного депутата України.

Варіант 2: Мартинов був депутатом Верховної Ради АР Крим.

7. Робітники метрополітену Прохоров і Жданов під час огляду потяга, який повернувся в депо після закінчення робочої зміни, знайшли в одному із вагонів залишену валізу. Коли Прохоров спробував її відкрити пролунав вибух, від якого Прохоров загинув на місці події, а Жданову було спричинено тяжке тілесне ушкодження. В результаті розслідування справи було встановлено, що вибуховий пристрій приніс Зудін і при цьому встановив годинниковий механізм таким чином, щоб вибух стався під час руху потяга з пасажирями. У такий спосіб Зудін прагнув дестабілізувати ситуацію в державі напередодні виборів народних депутатів України.

Вирішіть питання про відповідальність Зудіна. Варіант: вибуховий пристрій було знешкоджено за межами міста.

8. Виступаючи по каналу місцевого телебачення голова регіонального відділення однієї із політичних партій Автономної республіки Крим Кривцов відмітив досягнення Російської Федерації у вирішенні політичних, економічних та соціальних питань. При цьому він додав, що якби АР Крим відокремилась від України і увійшла до складу Російської Федерації, то це дозволило б значно підвищити рівень життя населення автономії. Також Кривцов засудив рішення від 1954 р. про переділ територій республік колишнього СРСР і передання Криму зі складу РСФР до Української РСР.

Дайте відповідь на запитання – чи є в діях Кривцова ознаки складу злочину?

Варіант: Кривцов, виступаючи по телебаченню, зробив заклик до проведення на території АР Крим референдуму, на який запропонував винести питання про подальше перебування автономії у складі України.

9. Група колишніх військових із 23 осіб, діючи протягом року, систематично здобувала вогнепальну зброю, переважно викрадаючи її з військових складів, вела пошук інших військових, невдоволених існуючим політичним та економічним становищем в Україні, про-

води́ла неофіційні зустрічі з представниками різноманітних організацій Російської Федерації та Білорусії, на яких обговорювалися умови політичного визнання цієї групи органом державної влади, поширювала серед населення України листівки із критикою дій Президента та уряду України. Крім того, керівниками групи був розроблений план збройного встановлення в Україні режиму управління державою групою військових.

Вирішіть питання про відповідальність вказаних осіб.

10. Катер охорони державного кордону у Чорному морі затримував турецьку шхуну, екіпаж якої здійснював незаконний вилов риби у територіальних водах України. Під час переслідування турецької шхуни українські прикордонники були обстріляні військовим кораблем Туреччини, який перебував на рейді у нейтральних водах. У зв'язку з цим капітаном українського катеру було зроблено відповідне повідомлення командуванню, отримано наказ щодо вогню на знищення та у відповідь відкрито вогонь у бік військового корабля. На цьому сутичка припинилась, турецький військовий корабель відійшов у глибокі нейтральні води, а рибальська шхуна була затримана. Як згодом було з'ясовано оператор ведення вогню ракетної установки катеру українських охоронників Ставченко навмисно спрямовував ракети поза турецького військового корабля, оскільки був завербований розвідкою цієї країни, систематично за грошову винагороду передавав відомості про місцезнаходження кораблів охорони морського кордону України і розраховував на винагороду за відвернення обстрілу.

Вирішіть питання про відповідальність Ставченко.

11. Перебуваючи у відрядженні за кордоном, громадянин України Яшков був завербований іноземною розвідкою, отримав значну суму грошей в якості винагороди, дав згоду на збирання на території України та передачу відомостей, що містять державну таємницю. Всі отримані кошти Яшков витратив, але по прибутті з відрядження не гаючи часу та з мотивів щирого каяття добровільно повідомив СБУ про надану ним згоду на співробітництво з іноземною розвідкою.

Чи підлягає Яшков звільненню від кримінальної відповідальності за ч.2 ст. 111 КК? Порівняйте норми про звільнення від кримінальної відповідальності за ст. 111 і ст. 114 КК.

12. Народного депутата України Кавуна було вбито під час прогулянки в парку. У зв'язку з цим був затриманий Низов, який на допиті заявив, що неодноразово звертався до Кавуна з проханням розробити та подати на розгляд Верховної Ради проект закону про доступне житло. На підставі такого закону, на думку Низова, він міг би поліпшити житлові умови для себе і своєї сім'ї у складі дружини, трьох неповнолітніх дітей та матері. Але на всі звернення Низова Кавун повідомляв, що це питання перебуває на розгляді. Отримання вкотре такої відповіді штовхнуло Низова на вбивство.

Вирішіть питання про відповідальність Низова.

13. До міста Севастополь приїхав громадянин Російської Федерації Львовчкін. Будучи членом націоналістичної партії, він мав при собі літературу націоналістичного змісту, яку він роздавав безкоштовно всім бажаючим. Орендуючи приміщення для зустрічей з усіма бажаючими, Львовчкін проводив агітаційну роботу з закликами поновити справедливість, в т.ч. визнати м. Севастополь російським містом. Під час одного з виступів Львовчкін був затриманий співробітниками СБУ.

Вирішіть питання про відповідальність Львовчкіна.

14. Лісовенко мешкав поруч з аеродромом військ протиповітряної оборони та протягом місяця відмічав у блокноті час злетів та посадок бойових літаків. Після цього він намагався продати цей блокнот співробітнику консульства США, але той повідомив про дії Лісовенка у міліцію.

Вирішіть питання про відповідальність Лісовенка.

15. Співробітнику СБУ Петрову, під час виконання службових обов'язків стала відома секретна інформація відносно технології виготовлення ракет. Цю інформацію Петров запропонував представнику однієї іноземної фірми, яка займається аналогічною діяльністю за значну винагороду та сприяння в отриманні статусу політичного біженця. Отримавши згоду, Петров домовився з представником фірми про місце передачі інформації. Під час зустрічі та передачі інформації Петров та представник фірми були затримані співробітниками СБУ.

Вирішіть питання про відповідальність Петрова та представника іноземної фірми.

Додаткова література

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. // ВВР. – 2003. – № 39.

Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. // ВВР. – 1994. – № 16.

Про держаний кордон: Закон України від 4 листопада 1991 р. // ВВР. – 1992. – № 2.

Діордіца І. Родовий об'єкт злочину «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» // Підприємництво, госп-во і право. – 2006. – № 11. – С. 154-157.

4.3. Тема 3. Злочини проти життя та здоров'я особи

Злочини проти життя особи

16. Дудник і Качковський розпивали алкогольні напої під час обідньої перерви. Коли Дудник відлучився, Качковський сам допив горілку і заснув. Після закінчення перерви Дудник повернувся і намагався розбудити Качковського, але той тяжко образив Дудника і продовжив дрімати. Обурившись на це і побачивши, що Качковський сам випив частину горілки, а крім того, пригадавши про не повернений йому давній борг, Дудник вилив на Качковського бачок гасу і підпалив. Потерпілий від одержаних опіків через два тижні помер у лікарні.

Вирішить питання про відповідальність Дудника.

17. Кочегар Швидко через неприязні стосунки кинув в обличчя своєму троюрідному брату Кизи лопату розпеченого вугілля, від чого потерпілий зазнав численних опіків і знепритомнів. Усвідомлюючи, що Кизя живий, але побоюючись відповідальності, Швидко кинув непритомного Кизю в піч, де той згорів живцем. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком, а труп спалив. Потерпіла була на 8-му місяці вагітності близнятами.

Вирішить питання про відповідальність Швидко.

18. Гураль, проводжаючи Вакулову додому, в лісопарку намагався вступити з нею в статевий зв'язок. Вакулова вчинила опір. Тоді він

вийняв ножа і почав їй погрожувати. Вакулова закричала і намагалась втекти. Проте Гураль наздогнав її і звалтував, а потім наніс три ножових поранення в груди, від яких потерпіла померла. Для того, щоб приховати заподіяне, Гураль розчленував труп Вакулової і частини його сховав у різних місцях під хмизом.

Вирішіть питання про відповідальність Гуралья.

19. Риндін та Сурков вирішили заволодіти автомобілем Кондратьєва. З цією метою вони сіли до нього в машину і в дорозі нанесли по голові декілька ударів молотком. Маючи впевненість в тому, що Кондратьєв помер, Риндін та Сурков поклали тіло у багажник, щоб відвезти його до лісу і там закопати. Але коли пізніше відкрили багажник, то побачили, що Кондратьєв живий і знаходиться у непридатному стані. Тоді Риндін та Сурков, знаючи де мешкає потерпілий, під'їхали до його будинку і зі словами: «Ну і грець з тобою, живи!» поклали Кондратьєва в городі, а самі поїхали. Кондратьєв залишився живим, але внаслідок отриманих ушкоджень був визнаний інвалідом другої групи. Вироком суду Риндіна та Суркова було засуджено за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України до 12 років позбавлення волі. На вирок було подано апеляцію прокурором, який вважав, що скоєне підлягає додатковій кваліфікації ще й за п. 12 ч. 2 ст. 115 та ч. 4 ст. 187 КК. Одночасно адвокати засуджених поставили питання про звільнення Риндіна та Суркова від кримінальної відповідальності на підставі ч. 1 ст. 31 КК, як осіб, що добровільно відмовилися від доведення злочину до кінця.

Вирішіть питання про відповідальність Риндіна та Суркова.

20. Близько 21 години Акулін розмовляв на вулиці з Глизінім. До них підійшов п'яний Положенко і без будь-якого приводу вдарив Акуліна по обличчю. Відштовхнувши хулігана, Акулін покликав на допомогу свого знайомого Олейнікова, який в цей час виходив з будинку. Положенко, продовжуючи хуліганські дії, забіг до себе додому, схопив мисливську рушницю, зарядив її дробинами і вискочив на вулицю. Потім Положенко з близької відстані зробив постріл у напрямку Акуліна, але заряд попав у живіт Олейнікова, який в цей момент підходив до Акуліна. Потерпілому було спричинено тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Положенко.

21. Давидов вночі, зламавши віконні запори, проник у садовий будиночок Лісовського і викрав речі на суму 4000 грн. Після цього вийшов на присадибну ділянку Шароніна, де почав збирати полуниці. Побачивши це, Шаронін прогнав Давидова, нанісши йому побої. Наступної ночі Давидов повернувся на садибу Шароніна і, переконавшись що хазяїн спить, облив двері будиночка бензином та підпалив. Пожежею садовий будиночок був знищений, а Шаронін, якого від згоряння живцем врятували сусіди, внаслідок сильних опіків помер у лікарні.

Вирішіть питання про відповідальність Давидова.

22. Сироватко, Барановський та Алфьоров вирішили пограбувати Леонович (жінку похилого віку), яка за їхніми відомостями мала значну грошову суму. З цією метою всі троє прибули до будинку Леонович. Алфьоров та Барановський проникли у її оселю через вікно, а Сироватко, відповідно до розробленого плану, залишилася стежити на вулиці. У будинку Алфьоров та Барановський почали бити Леонович, вимагаючи гроші, а потім задушили її. Через деякий час Сироватко зайшла у будинок і стала докоряти Алфьорову та Барановському за повільність та за те, що не вдалось знайти гроші. Після цього всі троє, захопивши пляшки з самогоном, зникли з місця події.

Вирішіть питання про відповідальність Сироватко, Алфьорова, Барановського.

23. Павлов вирішив вбити Хромов з метою вступити в шлюб з його дружиною. Розробивши план вбивства, він вмонтував у корпус кишенькового ліхтарика саморобний вибуховий пристрій. Одного разу, побачивши, що Хромов повертається з клубу у компанії друзів, Павлов підкинув цей ліхтарик на дорогу. Один з учасників компанії підняв його і спробував ввімкнути світло. Стався сильний вибух, внаслідок якого було вбито два чоловіки, а Хромову заподіяні тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Вирішіть питання про відповідальність Павлова.

24. Маскач прийшов додому до Бабіна і почав вимагати від нього повернення боргу у сумі 2000 грн. На цій підставі між ними виникла сварка, що перейшла у бійку, під час якої Маскач наносив потерпіло-

му удари пляшкою, руками і ногами по голові та інших частинах тіла. Коли Бабін впав на підлогу і знепритомнів, Маскач скористався його безпорадним станом, обшукав кишені його одягу і забрав гроші, що там були. Від отриманих ушкоджень Бабін помер. Слідчий кваліфікував скоєне за п. 6 ч. 2 ст. 115 КК як вбивство з корисливих мотивів.

Визначте чи правильна така кваліфікація.

25. Працівник фермерського господарства Сумін заявив керуючому справами Чуніхіній, що призначеними для годівлі тварин двома лантухами комбікорму він скористався у власних цілях. Чуніхіна почала вимагати, щоб він повернув комбікорм і, отримавши відмову, повідомила про це власнику господарства. Через декілька днів Сумін прийшов до ферми з метою помститися Чуніхіній і побачив там її 17-річного сина. Вирішивши поквитатися на синові Чуніхіної, Сумін наніс йому удар ножем. Від цього потерпілий закричав, а коли Сумін спробував нанести ще один удар, почав чинив опір, хапав його за руки, тому другий удар був слабким. На крики сина Чуніхіної прибігли люди і Сумін з місця події втік. Потерпілому були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Суміна.

26. Водій вантажівки Самсонов побачив дівчину та парубка, що йшли по дорозі. Дівчину він впізнав. Це була Антонова, яка жила у сусідньому селищі, а парубок, який йшов поруч з нею, був йому незнайомий. Не знав його й Петренко, що сидів поруч з Самсоновим у кабіні. «Приїхав до нашого району і відразу залицяється до дівчат!» – вигукнув Самсонов і, звернувши машину, спрямував її на молодих людей. Від заподіяних травм незнайомий, яким виявився Повадін, помер, а Антоновій було заподіяне тяжке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Самсонова.

27. Коваленко перебував у незареєстрованому шлюбі з Лебеденко Ніною. Коли Лебеденко повідомила йому, що вона вагітна і що аборт робити вже пізно, Коваленко запропонував їй будь-яким способом позбавитися дитини. При цьому він попередив, що у разі відмови припинить зв'язок з нею. Тоді Лебеденко умовила свою сестру Віру допомогти їй вбити дитину, як тільки та з'явиться на світ. Коли дити-

на народилася, сестри задушили її подушкою. Труп дитини їх мати, Лебеденко Євдокія, яка не приймала участі у вбивстві, винесла в садок і закопала.

Вирішіть питання про відповідальність Коваленко, Лебеденко Ніни, Віри та Євдокії.

28. 48-річна Любимова вийшла заміж за 65-річного інваліда Шестерньова. Свої гроші в банку Шестерньов заповів Любимовій, після чого Любимова задумала позбутися Шестерньова і заволодіти депозитом. Для втілення свого наміру вона за винагороду вмовила Таріна допомогти їй у вбивстві Шестерньова і розпочала чистку криниці, що була в дворі. Залучений до чистки криниці Тарін та Любимова штовхнули в неї Шестерньова. Тарін одразу ж після цього пішов, а Любимова, почувши крики потерпілого, накрила криницю ковдрою, щоб заглушити їх. Через деякий час Шестерньов захлинувся і потонув.

Вирішіть питання про відповідальність Любимової і Таріна.

29. Степанов, що був інвалідом, часто сварився зі своєю дружиною, яка пиячила, вела непристойний спосіб життя, йшла з дому, залишаючи його з дітьми, пропивала речі, гроші. Одного разу, під час сварки, Степанов вбив дружину сокирою. Труп заховав у сарай, щоб не бачили діти, а вночі, щоб приховати сліди злочину, розчленував його і закопав у лісі. Суд, враховуючи факт розчленування, засудив Степанова за вбивство з особливою жорстокістю за п. 4 ч. 2 ст. 115 КК.

Визначте, чи правильно було кваліфіковано дії Степанова?

30. Знаходячись разом з Коняєвим у лісі, Базаєв пострілом з рушниці вбив його. Було встановлено, що Коняєв страждав на шизофренію і упрохав Базаєва вбити його, що останній і зробив із співчуття до хворого.

Вирішіть питання про відповідальність Базаєва.

31. 16-річний Уваров приніс у школу виготовлену ним вогнепальну зброю (самопал). Демонструючи його однокласникам, Уваров декілька разів намагався зробити постріл у вікно, але пристрій не спрацював. На перерві, він наставив самопал на свою сусідку по парті Спиридонову і зі словами: «От і прийшов твій кінець» тернув

по сірці. Самопал спрацював, шматочок металу, яким він був заряджений, влучив Спиридоновій у серце і вона померла на місці. Слідчий кваліфікував вчинене як умисне вбивство з хуліганських мотивів. У суді адвокат звертав увагу на те, що Спиридонова і Уваров не тільки ніколи не конфліктували, але і знаходилися в дружніх стосунках, часто спілкувалися поза школою, до того ж їхні батьки приятелювали. Уваров мав виключно позитивні характеристики, до агресії схильним не був, у зв'язку з тим, що трапилося, знаходився у стані глибокої депресії.

Вирішіть, як необхідно кваліфікувати дії Уварова.

Злочини проти здоров'я особи

32. Під час сварки, що перейшла у бійку, Сонцев наніс Бокову удар ножем в область грудної клітини, внаслідок чого Боков був прооперований і знаходився у лікарні протягом 7 днів. Після виписки з лікарні Боков ще два тижні не виходив на роботу, у зв'язку з непрацездатністю.

Вирішіть питання про відповідальність Сонцева. Дайте відповідь на запитання чи має значення для кваліфікації тривалість розладу здоров'я потерпілого?

33. Нікітіна, коли довідалася, що її чоловік перебував в інтимному зв'язку в Васильєвою, вирішила помститися останній. Взявши пляшечку з сірчаною кислотою, Нікітіна прийшла на квартиру до Васильєвої і почала докоряти їй в тому, що вона розбила сім'ю. Васильєва намагалася заспокоїти Нікітіну, але та, не вислухавши, хлюпнула Нікітіній в обличчя сірчану кислоту, що заподіяло непоправне знівечення обличчя.

Вирішіть питання про відповідальність Нікітіної. Дайте відповідь на запитання чи змінилася б кваліфікація злочину, якщо заподіяне пошкодження можна було б усунути шляхом проведення косметичної операції?

34. Вулицею їхала вантажна машина з негашеним вапном. Хлопчики Семенов, Гришин і Кашин, що каталися на ковзанах, причепилися до кузова машини, щоб проїхатися. Вантажник Пожаров спо-

чатку лаяв їх нецензурними словами, а після цього захопив лопатою вапно і кинув його у напрямку хлопчиків. Семенов і Кашин відвернулися, а Гришину було заподіяно опік обличчя, внаслідок чого він втратив зір на одне око.

Вирішіть питання про відповідальність Пожарова.

35. Матвієнко, який повертався поїздом з колонії після відбуття покарання, зустрів у вагоні Дамовського – колишнього засудженого із тієї ж колонії, з яким свого часу склалися неприязні стосунки. Дочекавшись ночі, Матвієнко вивів Дамовського в тамбур «для розмови» і зіштовхнув із поїзда. Однак, оскільки поїзд їхав по високому насипу, Дамовський, скотившись з нього, не зазнав тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Матвієнко.

36. Пенсіонер Івакін на своїй дачній ділянці застав невідомого, який викопував моркву. Частина овочів вже була викопана, а інша – витоптана. Івакін, який мав невелику пенсію та вклав багато праці у вирощування овочів, став кричати, вимагаючи, щоб той забрався з його ділянки та заплатив за заподіяну шкоду. У відповідь на це невідомий, яким виявився Машев, посміхаючись у бік пенсіонера, спробував покинути дачну ділянку. З Івакіним відбулась істерика, він накинувся на Машева та почав бити його руками та ногами, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження, від яких Машев через декілька днів помер. За висновком експерта Івакін перебував у стані сильного душевного хвилювання.

При порушенні кримінальної справи слідчий кваліфікував скоєне Івакіним за ч. 2 ст. 121 як умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Прокурор наполягав на перекваліфікації дій Івакіна на ст. 123 та ч. 1 ст. 119 КК.

Вирішіть питання про відповідальність Івакіна.

37. Іваненко побачив на своєму городі раніше незнайомого йому Харченко, який вже накопав там 3 мішки картоплі та продовжував її копати далі. У відповідь на зроблене зауваження та вимогу піти з городу, Харченко з криком «Зараз уб'ю!» напав на Іваненко та спробував вдарити його лопатою. Захищаючись, Іваненко завдав Харченко удар ногою в груди та декілька ударів кулаками у різні частини тіла. У ре-

зультаті побиття Харченко було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження, а Іваненко перебував на стаціонарному лікуванні 6 днів та одужав.

Вирішіть питання про відповідальність Іваненко та Харченко.

38. Між Трофимовим та Сватовим виникла сварка через місце на стоянці автомобілів. Трофимов вимагав, щоб Сватов прибрав свою машину з даного місця та більше ніколи її туди не ставив. Під час сварки Трофимов вдарив Сватова ножем у бік черевної порожнини. За годину Сватов помер від заподіяного проникаючого поранення у черевну порожнину з ушкодженням внутрішніх органів.

Вирішіть питання про відповідальність Трофимова.

39. Смирнова посварилася зі своєю знайомою Турковою, котра працювала піаністкою, та вилила на пальці її рук окріп, внаслідок чого та повністю втратила професійну працездатність. Іншу роботу Туркова виконувати могла, але не бажала.

Вирішіть питання про відповідальність Смирнової.

40. У матері Климова виникла житлова суперечка з сусідами – співвласниками житлового будинку, де вона мешкала. Одного разу Климов почув, що сусід забороняє їй користуватися спільним туалетом. У гніві він схопив сокиру і з криком: «Ну, начувайся!», кинувся на сусіда. На крик вибігли родичі сусіда, котрі роззброїли Климова, побили та, зв'язавши його, викликали міліцію. Климову під час побиття було зламано декілька ребер.

Вирішіть питання про відповідальність Климова та родичів сусіда.

Варіант: Климова спочатку зв'язали, а потім побили.

Злочини, що становлять небезпеку для життя та здоров'я особи

41. Коваленко звернувся до лікаря Зінченко з скаргами на погане самопочуття. Під час проведення діагностики з'ясувалося, що Коваленко хворий на СНІД. Також стало відомо, що Коваленко про це знав, він одружений, має дружину і доньку, від яких свою хворобу приховує.

Лікар Зінченко повідомила дружині Коваленко про хворобу її чоловіка після чого та забрала доньку і розірвала шлюб. Коваленко звернувся до прокуратури, вимагаючи притягнути Зінченко до кримінальної відповідальності.

Вирішіть питання про відповідальність Коваленко та Зінченко.

42. Лікар сільської поліклініки акушер-гінеколог Правченко діагностувала у Тихонової вагітність терміном 22 – 23 тижня і тому відмовилася видати цій жінці направлення на операцію штучного переривання вагітності. Проте, після умовлянь з боку Тихонової, Кравченко погодилася за певну плату самостійно провести аборт в кабінеті поліклініки. В результаті ускладнення, що виникло одразу ж після операції, у Тихонової різко погіршився стан і Правченко, викликавши карету швидкої допомоги, доставила її в гінекологічне відділення обласної лікарні. Однак Тихонова померла на четвертий день після проведеного аборт. Як встановила експертиза, смерть Тихонової була безпосередньо обумовлена проведеною Правченко операцією штучного переривання вагітності.

Вирішіть питання про відповідальність Правченко. За яких умов настає кримінальна відповідальність за незаконний аборт? Хто може бути суб'єктом цього злочину?

43. Восьмирічна дівчинка була збита автомашиною. Співробітник ДАІ доставив її в лікарню, де черговий лікар-травматолог Дишлюк поверхнево оглянула потерпілу, обробила зеленкою пошкодження шкіри і, вирішивши, що госпіталізація не потрібна, відпустила додому. Через дві години дівчинка знову поступила до лікарні – вже у важкому стані, а через 30 хвилин померла. Як було встановлено експертизою, смерть настала від численних пошкоджень внутрішніх органів та великої крововтрати.

Вирішіть питання про відповідальність Дишлюк.

44. До міської лікарні у важкому стані була доставлена Веригіна, де їй було проведено термінове переливання крові. Однак через деякий час відбулося значне погіршення стану пацієнтки і невдовзі вона померла. За результатами експертизи, смерть Веригіної наступила у результаті переливання крові несумісної групи. Встановлено, що

переливання крові проводилося не лікарем, як це передбачене спеціальною інструкцією, а медичною сестрою – Івановою, яка знала, що переливання крові не входить до кола її обов'язків. Крім того, лікар Солованюк, який повинен був проводити цю операцію, не перевіряв відповідність групи крові, R – фактора донора і хворої.

Вирішіть питання про відповідальність Солованюка та Іванової.

45. Лікар «швидкої допомоги» Глушко був викликаний до самотньої старої жінки, яка, за словами сусідів, декілька днів не виходила зі своєї кімнати. Сусіди повідомили, що у хворої скоріше всього інфаркт, адже останнім часом вона скаржилася на болі в серці. Відкривши двері, Глушко побачив її лежачою на підлозі у важкому стані. У квартирі було неприбрано, від хворої неприємно пахло, тому лікар «оглянув» жінку, стоячи в коридорі, через відкриті двері. Сказавши, що не надає реанімаційної допомоги, Глушко, не звертаючи уваги на вимоги сусідів відвезти хвору в лікарню, поїхав, пообіцявши прислати спеціалізовану бригаду. Проте більше ніхто не з'явився, а до ранку хвора померла.

Вирішіть питання про відповідальність лікаря Глушка. Чи зміниться кваліфікація дій Глушка, якщо б він все ж таки оглянув хвору, проте зробив це неналежним чином, не виконав всіх необхідних дій для з'ясування стану потерпілої?

46. Лікар-хірург Кононенко, проїжджаючи на своїй автомашині, збив хлопця, що раптово вибіг на дорогу, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження. Злякавшись відповідальності, він поїхав з місця події, але потім повернувся і мовчки спостерігав, як перехожі, а потім і лікарі «швидкої» надають травмованому допомогу.

Вирішіть питання про відповідальність Кононенко. Чи може вплинути на кваліфікацію вчиненого той факт, що на час вчинення ДТП Кононенко офіційно знаходився у відпустці?

47. Фельдшер Діденко, який називав себе екстрасенсом, лікував людей від усіх хвороб заговорами і травами. Серед його пацієнтів була дівчинка 11 років, батьки якої зневірилися в офіційній медицині і вирішили звернутися до Діденка. Той скасував призначену лікарями медикаментозну терапію і почав лікувати хвору заговорами і травами,

деякі з яких включали компоненти прямо протипоказані пацієнці. В результаті такого «лікування» настало різке погіршення стану хворої, що закінчилося її смертю. Діденко запевнив батьків дівчинки, що та знаходиться в особливому різновиді коми і її стан є початком складного процесу відновлення організму. Після цього, отримавши значну грошову суму для завершення процесу «лікування», Діденко спробував зникнути, але був затриманий правоохоронними органами.

Вирішіть питання про відповідальність Діденко.

Додаткова література

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р., № 2.// Вісник Верх. Суду України. – 2003. – № 1.

Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матеріали наук.-практ. конф. (Харків) 22-23 квіт. 2004 р. / Ред-кол.: Сташис В.В. (голов. ред.) та ін. – К.-Х.: Юрінком Інтер, 2004.-260с.

Кучер В.І. Кримінально-правові проблеми вчинення злочинів способом особливо жорстокого поведіння: Моногр. – К.: Азимут-Україна, 2004. – 120 с.

Старко О.Л. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2007.

Расторопов С.В. Уголовно-правовая охрана здоровья человека от преступных посягательств: Моногр. 2-е изд. перераб. и доп. – СПб.: Юрид. Центр Пресс, 2006. – 489 с.

Байда А.А. Уголовная ответственность за незаконную лечебную деятельность / Под научн. ред. проф. Тютюгина В.И. – Х.: Одиссей, 2009.

Сташис В.В., Бажанов М.І. Особа – під охороною кримінального закону. – Х.: Право. – 1996.

Борзенков Г.Н. Квалификация преступлений против жизни и здоровья: Учебно-практ. пособие. – М.: ИКД Зерцало-М, 2005. – 144 с.

Кабурнеев Э.В. Проблемы ответственности за убийство, совершенное с особой жестокостью, либо общеопасным способом // Рос. криминолог. Взгляд. – 2007. – № 1.

Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: Закон України від 16.07.1999 р. // ВВР. – 1999. – № 41.

Декларація відносно трансплантації людських органів, прийнята на 39-й Всесвітній медичній асамблеї у жовтні 1987 р. // Медичне право України: 36. норм.-прав, актів / Упоряд. і наук. ред. Н.Б. Болотіна. -К.: Ін Юре, 2001. – С.395-397.

Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вичення. – К., 2002. – С. 271.

Дорош Л.В. Отграничение оставления в опасности от неоказания помощи лицу, находящемуся в опасном для жизни положении: Метод, указания и раздат. материал к самостоятельной работе студентов по курсу «Советское уголовное право. Часть Особенная». – Х., 1991.- С. 12.

Короленко М.П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.-К., 2002.

Скляров С. Квалификация преступлений, совершенных с особой жестокостью // Уголов. право. – 2002. – № 1. -С.46-47.

Гринчак С. В. Порухення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини: підстави кримінальної відповідальності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. -Х., 2007.

Гринчак С. В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини: монографія / С. В. Гринчак; наук. ред. Л. В. Дорош. – Х.: Право, 2011. – 296 с.

4.4. Тема 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи *(колоквіум)*

Питання для обговорення

1. Злочини проти волі, честі та гідності особи: поняття і загальна характеристика.
2. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Відмежування незаконного позбавлення волі від викрадення людини.
3. Захоплення заручників. Відмежування захоплення заручників від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.
4. Підміна дитини.
5. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини.
6. Експлуатація дітей.
7. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.
8. Незаконне поміщення в психіатричний заклад.

Додаткова література

Акімов М. Кримінальна відповідальність за захоплення заручників // *Право України*. – 2002. – № 3. – С. 150-154.

Володіна О. О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини. – Х.: СПД ФО Мальцев О. В., 2005. – 221 с.

Злочини проти особистої волі людини: Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. семінару (Харків, 19-20 вересня 2000 р.) / Редкол.: В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. – Х.: Книжкове видавництво «Лествиця Марії», 2002. – 240 с.

Борисов В.І., Козак В.А. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини: характеристика складу злочину // *Альманах кримінального права*: Вип. 1. – К.: Правова єдність, 2009. – С. 151-170.

Козак В. А. Поняття, критерії та ознаки уразливого стану особи за кримінальним правом України // *Кримінальне право України. Теорія і практика*. – 2007. – № 1. – С. 27-34.

4.5. Тема 5. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

48. Зуйкова та її коханець Силін прогулювалися в лісопарку. Через деякий час Силін запропонував Зуйко вступити з ним у статевий зв'язок, на що остання погодилася. Неподалік опинилися Сучков і Водько, які, оцінивши ситуацію, вирішили скористатися нею. Вони підійшли до Зуйкової і Силіна і представилися членами громадського формування з охорони громадського порядку. Силіна відпустили, а Зуйковій запропонували пройти в опорний пункт міліції для з'ясування особистості і складання протоколу про порушення громадського порядку. При цьому загрожували повідомити про те, що сталося, її чоловіка і за місцем роботи. Зуйкова плакала, просила відпустити. Сучков і Водько пообіцяли виконати прохання за умови, що вона вступить з ними в статевий зв'язок. Зуйкова погодилася, але коли дізналась, що вони її обманули, заявила в міліцію про зґвалтування.

Вирішіть питання про відповідальність Сучкова і Водько.

49. Марков та Єременко виїхали у вихідний день з 15-річною Гуровою і 18-річною Васильєвою до лісу. У лісі Єременко, за проханням Маркова, відвів Васильєву убік, а Марков, залишившись

з Гуровою, запропонував їй вступити з ним в статевий зв'язок. Коли Гурова відмовилась, Марков, загрожуючи їй побиттям, накинувся на неї і, подолавши опір, почав гвалтувати. На крики Гурової Єременко не відгукнувся і не відпустив від себе Васильєву. Коли ж Васильєва почала кликати на допомогу, Єременко затулив їй рота рукою.

Вирішіть питання про відповідальність Маркова і Єременко. Дайте відповідь на запитання чи змінилася б кваліфікація дій Маркова та Єременко, якби вони, змовившись згвалтувати потерпілих, вчинили цей злочин кожний щодо своєї жертви?

50. 30-річний Авдюшко, раніше судимий за згвалтування, познайомився з 7-річною Салко, біля її будинку. Назвавшись лікарем-педіатром й переконавшись що батьків удома немає, повідомив дівчинку про необхідність «медичного огляду». Зайшовши з дитиною додому, він задовольнив з нею статеву пристрасть неприродним способом. Взявши у дівчинки гроші за візит «лікаря», він поставив її на стілець, накинув на шию зашморг, другий кінець якого перекинув через вхідні двері, і пообіцяв, що якщо вона буде стояти тихенько, то нічого поганого з нею не станеться. Але стілець вислизнув у дитини з-під ніг, внаслідок чого вона померла від асфіксії.

Вирішіть питання про відповідальність Авдюшко.

51. Костров познайомився з Олексіною і через деякий час висловив бажання одружитися з нею, на що остання погодилася. Вони подали до ОРАГСу заяву про реєстрацію шлюбу. Після цього Костров, перебуваючи в гостях у Олексіної, внаслідок наполегливих умовлянь схилив Олексіну до вступу в інтимний зв'язок. На реєстрацію шлюбу з Олексіною Костров не з'явився. Олексіна подала заяву в прокуратуру про згвалтування її Костровим.

Вирішіть питання про відповідальність Кострова.

52. Рюмін з метою згвалтування 10-річної Новікової силою затягнув її в ліс, там роздягнув, поклав на землю, зняв з себе одяг і спочатку вмовляннями, а за тим із застосуванням насильства (спричинив легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я) намагався вчинити з нею статевий акт. Новікова розплакалася і почала

благати відпустити її. Рюмін через це рознервувався й не зміг реалізувати свого злочинного наміру.

Надайте кваліфікацію дій Рюміна.

53. Поляков та Філімонов зустріли на вулиці Крупіну, яка знаходилася у нетверезому стані. Взяли її під руки й привели до паркану, біля якого Філімонов згвалтував Крупіну, а Поляков під час цього тримав її за руки. Згодом Поляков намагався вступити в статеві стосунки з Крупіною, але подолати опору потерпілої він не зміг. Тоді, вдаривши Крупіну декілька разів по обличчю кулаком, без допомоги Філімонова задовольнив статеву пристрасть неприродним способом.

Вирішіть питання про відповідальність Полякова та Філімонова.

54. Євсєєва зупинила легковий автомобіль і попросила водія Антонова підвезти її додому. Незабаром зрозуміла, що авто рухається в іншому напрямку. У відповідь на її зауваження Антонов, погрожуючи вбивством, почав домагатися статевого зв'язку. Злякавшись, Євсєєва під час руху автомобіля вискочила з нього, але потрапила під інший автомобіль, який рухався в тому ж напрямку і внаслідок отриманих ушкоджень в подальшому була визнана інвалідом другої групи. Антонов, не зупиняючись, продовжив рух і зник з місця події.

Вирішіть питання про відповідальність Антонова.

55. 16-річний Ренкін проник до приміщення школи і вирвав з декількох шкільних журналів третіх класів сторінки, де були записані адреси та домашні телефони учнів. Скориставшись цим, Ренкін відстежував юних жертв і, переконавшись, що поблизу нікого немає, приставав до малолітніх, оголювався, демонструючи статеві органи. Під час досудового слідства було встановлено, що Ренін також згвалтував чотирьох учениць восьмого класу.

Вирішіть питання про відповідальність Ренкіна.

Додаткова література

Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р., № 7 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2008. – № 7 (95). – С. 1–8.

Дорош Л. В. Деякі питання кримінальної відповідальності за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості //Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матер. наук.-практ. конф. 22-23 квітня 2004 р., м. Харків. – Київ-Харків: Юрінком-Інтер, 2004. – С. 124-128.

Дорош Л. В. Підвищення ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за злочини у сфері сексуальних відносин /Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні: Матер. наук. конф., 15 травня 2008 р. /Ред. кол.: В.І. Борісов (голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2008. – С. 46-53.

Дорош Л. В. Статева недоторканість особи та її кримінально-правова охорона /Питання боротьби зі злочинністю: Збірник наук. праць. Випуск 14/Ред. кол.: Ю.В. Баулін (голов. ред.) та ін. – Х.: Вид-во «Кроссрод», 2007. – С. 67-75.

Озова Н. А. Насильственные действия сексуального характера. – М.: МЗ Пресс, 2006. – 192 с.

4.6. Тема 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

56. На виборчу посаду місцевого рівня претендували три кандидати: Дронов, Савін та Федоренко. Дронов запропонував Федоренку зняти свою кандидатуру, пообіцявши за це передати останньому велику суму грошей.

Дайте відповідь на запитання чи є в діях Дронова ознаки складу злочину? Чи зміниться кваліфікація дій Дронова за умови, що Федоренко погодився і зняв свою кандидатуру з балотування?

57. Керівник фірми Шубін встановив на службові телефони апаратуру для прослуховування та запису розмов. Співробітники про це не знали, а коли дізнались, то звернулись до прокуратури і зазначили, що вели з цих телефонів і приватні розмови. Шубін мотивував свої дії тим, що службові телефони не призначені для приватних розмов, тим більше міжміських.

Вирішіть питання про відповідальність Шубіна.

58. Приревнувавши свою дружину до сусіда, Ільченко подзвонив до його квартири і, коли двері відчинилися, відштовхнув хазяїна, а сам зайшов до квартири і оглянув всі кімнати. Дружини він не знайшов. Хазяїн звернувся до прокуратури зі скаргою про порушення Ільченком недоторканності його житла.

Дайте відповідь на запитання чи є в діях Ільченко ознаки складу злочину?

59. Семененко, дізнавшись про вакантне місце референта керівника на фірмі «Валі», звернулася до відділу кадрів фірми з проханням прийняти її на роботу. Керівник фірми Капустін відмовив їй, мотивуючи це тим, що на цю посаду вже підібрана кандидатура. Насправді місце лишалось вакантним ще деякий час.

Визначте, чи є в діях Капустіна ознаки складу злочину?

60. Костенко поділився зі своїм знайомим Левченком задумом написати оповідання, і розповів, чому воно буде присвячено, про що в ньому буде іти мова, тобто повністю виклав основний зміст оповідання. Через деякий час Левченко опублікував під своїм ім'ям оповідання, яке за змістом повністю співпадало з задумом Костенка.

Визначте, чи є в діях Левченка ознаки складу злочину?

61. Постолов за рішенням суду був зобов'язаний сплачувати аліменти на утримання малолітньої доньки, але аліменти не сплачував, у зв'язку з чим його дружина звернулася до суду з проханням притягти Постолова до кримінальної відповідальності. По справі було встановлено, що заборгованість складає 6 місяців. На цій підставі він був засуджений за ч. 1 ст. 164 КК України до одного року виправних робіт. Адвокат Постолова звернувся до обласного суду з касаційною скаргою, у якій просив вирок суду скасувати, а підзахисного від відповідальності звільнити за відсутністю складу злочину, тому що ухилення Постолова від сплати аліментів не містить ознак злісності.

Скарга була мотивована тим, що Постолов не попереджався про кримінальну відповідальність, місце роботи не приховував, а заборгованість утворилася протягом року за рахунок перерв в 1-2 місяці між звільненнями з роботи, до того ж не встановлено жодного випадку, коли б він не сплачував аліменти три місяці підряд.

Визначте, чи підлягає задоволенню скарга адвоката?

62. Директор агрофірми Леонов і головний бухгалтер Мілкіна визнані винними в тому, що систематично затримували заробітну плату робітникам. Заробітна плата за другу половину лютого, за березень і квітень була виплачена лише в травні, причому загальна заборгованість підприємства по заробітній платі складала 260000 гривень.

Вирішіть питання про відповідальність Леонова і Мілкіної.

63. Рішенням народного суду калькулятор їдальні Єфимова була поновлена на роботі як звільнена з грубим порушенням законодавства про працю. Коли Єфимова з'явилася до їдальні, щоб приступити до виконання своїх обов'язків, завідуючий їдальнею Пічуров до роботи її не допустив, а на пропозицію судового виконавця негайно відновити Єфимову на роботі відповів відмовою.

Вирішіть питання про відповідальність Пічурова.

Додаткова література

Готін О.М. Злочини проти виборчих, трудових та особистих прав свобод людини і громадянина: Навч. посіб. – 2-е вид. – МВС України, Луган. Держ. ун-т. внутр. справ.- Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006 – 192 с.

Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розд. V Особливої частини КК України): Моногр. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський ун-т», 2006. – 573 с.

Зінченко І.О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та особистих прав свобод людини і громадянина / Аналіз законодавства і судової практики / Моногр. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. – 320 с.

4.7. Тема 7. Злочини проти власності

64. Афроамериканець Фет, який погано володів українською мовою, попросив водія таксі Кротова відвезти його за вказаною адресою. Кротов попередив, що дорога далека і поїздка коштуватиме 200 гривень. Насправді ціна поїздки мала становити 50 гривень. Фет сів у таксі й дав водієві 200 -гривневу купюру. Під час поїздки Фет заснув в автомобілі й Кротов витяг із кишені Фета, коли той спав, ще додатково 450 грн.

Вирішіть питання про відповідальність Кротова.

65. Бортнік за рішенням суду було засуджено згідно ч. 3 ст. 185 КК України за те, що вона працюючи касиром ДП «Спринтер-Київ» викрала з каси гроші у сумі 242000 грн.

Визначіть, чи вірне рішення суду?

66. Оленюк мав відомості, що у Верченко, яка проживає одна в приватному будинку, є багато грошей. Він запропонував своєму знайомому Іванчуку її обікрасти. Вночі вони через вікно проникли до Верченко в будинок і почали шукати гроші. Коли Верченко прокинулась і закричала, Іванчук схопив її й почав тримати, а Оленюк двома ударами в шию і груди вбив її. У приміщенні злочинці знайшли лише 58 грн., які й забрали.

Вирішіть питання про відповідальність Оленюка й Іванчука. Чи змінилася б кваліфікація, якби Верченко була позбавлена життя лише внаслідок дій Оленюка, а Іванчук дізнався про цю обставину від Оленюка лише на наступний день після вчинення злочину?

67. Монаков та Антипов, які мали непогашену судимість за крадіжку чужого майна у великому розмірі, пізно увечері сіли у таксі водія Ісакіна. Монаков мав при собі камінь, яким злочинці збиралися вдарити водія по голові і забрати виторг, розраховуючи, що той втрапить свідомість. В дорозі Монаков, який розташувався на задньому сидінні, раптово вдарив Ісакіна каменем по голові, спричинивши йому середньої тяжкості тілесне ушкодження. Але виручкою злочинцям заволодіти не вдалося через те, що Ісакін зумів зупинити машину і за допомогою громадян затримав винних.

Вирішіть питання про відповідальність Монакова та Антипова.

68. Макєєв та Карпов йшли вулицею повз комбикормового заводу. Несподівано через огорожу заводу невідомими були перекинуті два мішки сухого молока. Макєєв та Карпов вирішили їх привласнити, але недалеко від заводу були затримані, а мішки в них вилучені. Суд засудив Макєєва та Карпова за викрадення чужого майна шляхом крадіжки. Адвокат у апеляційній скарзі стверджував, що у діях засуджених ознаки викрадення відсутні, оскільки вони знайшли мішки біля огорожі заводу.

Вирішіть, як правильно слід кваліфікувати дії Макєєва та Карпова?

69. Красиков та Філін зайшли до супермаркету і, погрожуючи зброєю, запропонували касиру Труновій віддати гроші. Та злякалась і передала злочинцям 12000 грн., які лежали в касі, але приховала від них 5100 грн., що незадовго до нападу відклала в окрему шухляду. Після нападу Трунова подала відомості про те, що злочинці забрали весь виторг, тобто 17100 грн., а 5100 грн. залишила собі.

Вирішіть питання про відповідальність Красикова, Філіна й Трунової.

70. Завідуючий оптовим магазином Силін систематично займався привласненням товарів, обернувши всього на свою користь товарно-матеріальних цінностей на суму 170000 грн. Боячись відповідальності, Силін вирішив інсценувати пограбування магазину. Він умовив ніде не працюючих Вірченка та Свистунова обікрати магазин, вказавши їм найбільш зручний для цього час. Вірченко і Свистунов погодилися з пропозицією, проникли до магазину і викрали товарів на 23000 грн., а потім за допомогою водія Колодія перевезли викрадене на квартиру до Свистунова і там залишили. За надану допомогу Колодій одержав телевізор. Наступного дня Силін повідомив про крадіжку міліцію, зазначивши, що підозрює Вірченка та Свистунова. Як виявилось, Вірченко і Свистунов не знали про дійсні наміри Силіна, який таким чином бажав приховати вчинене ним привласнення товарів.

Вирішіть питання про відповідальність Силіна, Вірченка, Свистунова і Колодія.

71. Бібліотекар Красикова, виконуючи замовлення на літературу, поклала декілька необхідних книжок на стіл, на якому лежали книги з відділу рідкісних книжок. Поспішаючи до абонента, Красикова взяла підібрані книжки і захопила одну рідкісну книгу, яка лежала поруч. Видаючи книги Шмакову і вважаючи, що видає книги точно за вказаним списком, Красикова не помітила наявності зайвої і до того ж рідкісної книги, а Шмаков взяв їх і виявив цю книгу лише після повернення додому. До бібліотеки книгу Шмаков не повернув.

Вирішіть питання про відповідальність Красикової та Шмакова.

72. Радіонова, яка була касиром заводу, під час одержання в банку грошей скористалась помилкою касира банку і одержала понад належної суми 21000 грн., які сховала у себе дома.

Вирішіть питання про відповідальність Радіонової. Чи змінилось би вирішення завдання, якби Радіонова виявила помилку касира банку вже після повернення до себе на робоче місце?

73. Лебедкін, працівник залізничної транспортної контори, підробив залізничні документи, згідно з якими два вагони будівельних матеріалів, які повинні були бути відправлені на адресу ТОВ «Крафт», були відправлені на адресу будівельної організації «Баярд», директором якої був батько Лебедкіна. Зазначені будівельні матеріали були згодом використані батьком Лебедкіна для будівництва власної дачі.

Вирішіть питання про відповідальність Лебедкіна.

74. Під час ремонту дороги робітники Сидоркін та Плещеев виявили на глибині 2 метрів скляний напівштоф. В ньому були масивні золоті ланцюжки, медальйони, золоті монети, обручки та інші коштовні вироби. Частина золотих монет Сидоркін і Плещеев продали ювеліру Фоменку, а інші заховали у погребі, де вони і були виявлені. За висновком експертів частина знайдених речей мала особливу історичну цінність.

Вирішіть питання про відповідальність Сидоркіна, Плещеева та Фоменка.

75. Набоков, який раніше був двічі засуджений за крадіжки чужого майна судимість за які не була погашена, прибув до м. Харкова і влаштувався до приватних підприємців працювати реалізатором промислових товарів. Кожного разу через тиждень роботи перед проведенням обліку Набоков раптово зникав разом з денною виручкою та частиною товарів.

Вирішіть питання про відповідальність Набокова.

76. Антипов, який був охоронцем складу станції, дізнався, що касир розташованої неподалік від станції агрофірми одержав у банку 18000 грн. З метою пограбування, Антипов підстеріг касира і, погрожуючи гвинтівкою, став вимагати гроші. Але грошей у касира не виявилось, оскільки він передав їх директору фірми. Тоді Антипов сказав касиру, що вб'є його, якщо той завтра не передасть йому частину одержаних у банку грошей.

Вирішіть питання про відповідальність Антипова.

77. Трактористи фермерського сільськогосподарського підприємства Разін та Москальов одержали на складі пшеницю для сівби. Під час сівби вони обернули на свою користь 1160 кг пшениці, заховавши її у сараї, який знаходився у дворі знайомого Разіна – Федоренка.

Вирішіть питання про відповідальність Разіна та Москальова і Федоренка.

78. Аверін, Попов, Жиров та Спіркін вночі проникли на територію домобудівного комбінату, маючи намір вчинити крадіжку грошей з каси. Потрапивши до контори, вони вчинили напад на охоронця Гаврилова та зв'язали його. Залишивши Аверіна спостерігати за Гавриловим, злочинці пішли до приміщення каси, де намагалися відкрити сейф. В цей момент до кімнати охоронців зайшов інший охоронець – Ващенко, який робив огляд території комбінату. Аверін наніс йому удар залізною палицею по голові і заподіяв тяжке тілесне ушкодження. Після цього Аверін повідомив решту співучасників про появу другого охоронця і нанесення йому ним удару палицею. Усвідомивши, що при розробці плану вчинення злочину не було правильно враховано кількість охоронців і боячись бути затриманими на місці злочину, всі злочинці втекли, не заволодівши грошима.

Вирішіть питання про відповідальність Аверіна, Попова, Жирова та Спіркіна. Якою буде кваліфікація винних за умови, що злочинці усвідомлювали можливість продовження злочинних дій та заволодіння грошима однак не здійснили їх у зв'язку із заподіянням Аверіном Ващенко тяжкого тілесного ушкодження?

79. Полякова і Журбіна зупинили машину, якою керував Носик, і попросили довести їх до гуртожитку. В дорозі Носик посадив в автомашину свого знайомого Лужкова. Не доїхавши до гуртожитку Носик і Лужков стали пропонувати дівчатам вступити з ними в інтимний зв'язок. На їх відмову вони стали погрожувати їм згвалтуванням і вбивством. Після цього Лужков дістав небезпечну бритву і підставив лезо до ший Полякової. Злякавшись, вона запропонувала їм свою золоту обручку. Лужков та Носик погодилися й останній взяв її. Крім того, дівчата пообіцяли передати злочинцям золотий ланцюжок і гроші, коли вони прийдуть до гуртожитку. Носик і Лужков, домовившись заволодіти й цими цінностями, розподілили між собою ролі: під'їхавши

до гуртожитку, Носик поклав до кишені небезпечну бритву і повів Журбіну у кімнату, а Полякова залишилася в машині з Лужковим як заручниця. В кімнаті Журбіна передала Носику золотий ланцюжок, а також 200 грн. за звільнення Полякової. Після цього злочинці відпустили дівчат і зникли з місця події. Місцевим Судом Лужков і Носик були визнані винними у вчиненні розбою за попередньою змовою і засуджені за ч. 2 ст. 187 КК.

Апеляційний суд залишив вирок без змін. Прокурор області приніс протест, в якому ставив питання про перекваліфікацію дій винних з ч. 2 ст. 187 на ч. 2 ст. 189 КК, посилаючись на те, що погрози згвалтуванням і вбивством були спрямовані на передачу їм цінностей не в момент пред'явлення вимог, а в майбутньому, коли прийдуть до гуртожитку.

Визначіть, як повинна бути вирішена справа?

80. Галін, який мав непогашену судимість за крадіжку майна, прийшов у гуртожиток до своєї знайомої Битко. Однак останньої в кімнаті на той момент не було. Тоді Галін почав шукати її в інших кімнатах. Відкривши двері до однієї з кімнат і зайшовши до неї, він нікого там не виявив. Виходячи, він помітив на шафі норкову шапку вартістю 1550 грн. і вирішив її вкрати. Взявши шапку, Галін з гуртожитку пішов.

Вирішіть питання про відповідальність Галіна. Дайте відповідь на запитання: чи має значення для кваліфікації вчиненого момент виникнення у винного наміру вчинити крадіжку майна?

81. Григор'єв та Давидов дізналися, що Єгорова продала квартиру, яка дісталася їй у спадок від матері, та повертається з грішми додому. Вони підстерegli Єгорову біля її будинку та стали вимагати передачі наявних грошових цінностей, погрожуючи, у разі невиконання вимоги, негайним спаленням її будинку. Єгорова відповіла, що грошей в неї зараз немає, оскільки вона поклала їх у банк. Тоді Григор'єв та Давидов разом нанесли Єгоровій декілька ударів й сказали, щоб вона завтра надала їм грошові кошти у розмірі 50000 грн. Внаслідок нанесених ударів Єгоровій було спричинене легке тілесне ушкодження, що спричинило короточасний розлад її здоров'я.

Вирішіть питання про відповідальність Григор'єва і Давидова.

82. Раніше засуджений за бандитизм Абросимов і раніше засуджений за крадіжку Бугров, до закінчення строків погашення судимості за ці злочини, домовилися пограбувати Вертинську. З цією метою вони підстергли її у вечірній час у підземному переході. Абросимов почав вимагати від Вертинської передачі всіх наявних цінностей, але та відмовилась це зробити. Тоді Абросимов вихопив іграшковий пістолет, дуже схожий на бойовий, і почав погрожувати Вертинській вбивством, при цьому повторюючи вимогу. Після чого Бугров, який не знав про наявність у Абросимова пістолета, скористався розгубленістю Вертинської і вихопив у неї сумочку. Відкривши сумочку, Бугров не виявив ніяких цінностей, викинув її і почав обшукувати потерпілу, але також нічого не знайшов. Тоді Абросимов почав вимагати від Вертинської принести наступного дня 1000 доларів США, погрожуючи вбивством її дитини у випадку невиконання цієї вимоги. Вертинська заявила, що в неї немає такої суми грошей. «Дістанеш!», – вигукнув розгніваний Бугров і з усієї сили вдарив Вертинську кулаком в обличчя. Від удару потерпіла впала і стала кликати на допомогу. Абросимов та Бугров злякались, що їх затримують, і почали тікати, але незабаром були настигнуті працівниками міліції. Внаслідок удару і падіння Вертинській було заподіяне середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Абросимова і Бугрова.

83. Алексеев їхав у маршрутному таксі разом зі своєю знайомою Климовською. На одній із зупинок Климовська вийшла, забувши в таксі поряд із водієм свою валізу, в якій були грошові кошти в розмірі 1500 грн. Скориставшись цим, Алексеев та водій таксі Варганов взяли валізу і розділили гроші порівну між собою. Дізнавшись про це Климовська звернулася до міліції, однак слідчий відмовив їй в порушенні кримінальної справи, мотивуючи це тим, що чинний КК передбачає відповідальність за привласнення особою не будь-якого чужого майна, що випадково опинилося у неї, а лише того, яке має особливу історичну чи культурну цінність.

Вирішіть питання про відповідальність Алексеева та Варганова.

84. Нікітін, Клугман і Кульмін на вулиці підстергли неповнолітніх Соломатіну і Кострову. Нікітін пішов назустріч дівчатам і, порівнявшись з ними, сказав Соломатіній: «Віддай сумочку!». Та відмовилася. «Дайте ніж, я її приріжу», – сказав Нікітін співучасникам,

які підійшли. Після цього Клуґман вихопив сумочку і злочинці втекли, однак незабаром були затримані міліцейським патрулем. Як виявилося, ніякого ножа у винних не було.

Вирішіть питання про відповідальність Нікітіна, Клуґмана і Кульміна.

85. До Пряхіної, яка їхала трамваєм, підійшли Лопаткін і Кавун, зірвали у неї з руки годинник і кинулися до виходу. Коли пасажери Меленчук і Трофимов спробували заступити їм дорогу, Кавун показав їм небезпечну бритву, після чого злочинці на ходу вистригнули з трамвая і втекли.

Вирішіть питання про відповідальність Лопаткіна і Кавуна.

86. Зуйков зайшов до відділу спорттоварів одного з магазинів і вважаючи, що діє непомітно, сховав до себе в сумку спортивний костюм, після цього пішов до виходу з магазину. Однак за тим, що трапалося, непомітно спостерігав покупець, який знаходився в цей час у примірювальній кабіні і повідомив продавця цього відділу про дії Зуйкова. На виході з магазину Зуйков був затриманий. Також було встановлено, що за день до цього Зуйков вчинив в автобусі крадіжку грошей у розмірі 1000 грн. у громадянина Котліка.

Вирішіть питання про відповідальність Зуйкова.

Додаткова література

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10.

Дьоменко С.В. Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз: Автореф. дис. ... канд, юрид. наук. – К., 2006. – 19 с.

Ільїна О.В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак корисливих злочинів проти власності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2007.

4.8. Тема 8. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

87. Оперуповноважені Павленко, Тимченко і Макаров за збут наркотичних засобів затримали Попова М., Попова В. і Романчука та

запропонували їм за непритягнення до кримінальної відповідальності надати певну матеріальну винагороду, на що останні погодились. Перший розрахувався з ними автомобілем ВАЗ-21063. Романчук теж віддав їм свій автомобіль ВАЗ-21021. Попов В. сплатив їм гроші у сумі 1520 грн., а через день – ще 300 доларів США. Після отримання матеріальної винагороди від зазначених осіб, Павленко відмовив у притягненні цих осіб до кримінальної відповідальності, а вилучені в них наркотичні засоби знищив. Крім того, Тимченко і Макаров вилучили із матеріалів перевірки пояснення Попова М., Попова В. і Романчука, а замість них склали від їх імені пояснення, які не відповідали дійсності.

Вирішіть питання про відповідальність Павленко, Тимченко, Макарова а також Попова М., Попова. В., і Романчука. Дайте відповіді на запитання: коли одержання хабара вважається закінченим злочином; що є предметом службового підроблення?

88. Працівники міліції Степаненко та Іванов зупинили для перевірки документів іноземних громадян – Мамедова і Азатханова. У паспорті Мамедова була прострочена реєстрація іноземного громадянина на території України, а паспорт Азатханова був належним чином оформлений. Степаненко та Іванов затримали Мамедова і Азатханова, доставили їх до опорного пункту міліції, де без будь-яких пояснень наділи наручники і почали вимагати від них 500 дол. США, погрожуючи при цьому депортацією з країни та притягненням до кримінальної відповідальності за порушення паспортного режиму. Отримавши відмову, Степаненко та Іванов нанесли Мамедову та Азатханову побої, забрали у них наявні гроші та мобільні телефони, після чого відпустили.

Вирішіть питання про відповідальність Степаненко та Іванова.

89. Федоров, працюючи слідчим МВ УМВС, прийняв до свого провадження кримінальну справу по звинуваченню Донченко у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 122 КК України. Під час допиту, діючи з метою одержання від Донченко незаконної винагороди, Федоров заявив йому, що вбачає в його діях ознаки складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 296 КК і без оформлення відповідних документів помістив його в камеру для затриманих. Після цього Федоров

викликав співмешканку Донченка Бажину і запропонував їй дати йому 1000 доларів США за звільнення Донченко з-під варти і перекваліфікацію його дій на ч. 1 ст. 122 КК. Бажина погодилася і дала Федорову гроші, за що він звільнив Донченко з-під варти та кваліфікував його діяння за ч. 1 ст. 122 КК.

Вирішіть питання про відповідальність Федорова і Бажиної. Чи змінилась б кваліфікація дій зазначених осіб, якщо б за тих же обставин у діях Донченко взагалі були відсутні ознаки будь-якого складу злочину?

90. Дяченко, працюючи лісником державного лісогосподарського підприємства, неналежним чином виконував свої обов'язки з охорони лісу від незаконної порубки, внаслідок чого в закріпленому за ним обході невстановлені особи самовільно зрубали дерева, чим державі завдано збитків на суму 82 тис. 495 грн.

Визначте, чи містять дії Дяченко склад службового злочину. Як належить кваліфікувати дії, вчинені Дяченком?

В а р і а н т: Відповідно до посадової інструкції лісника, Дяченку було надане право складати документи, які мають правовий характер (протоколи про адміністративні правопорушення у сфері лісокористування), тобто приймати рішення, обов'язкові до виконання фізичними чи юридичними особами, незалежно від їх підлеглості або відомчої належності.

91. Біленський, будучи директором ВАТ АТП, вимагав від орендарів виробничих майданчиків – підприємців К., Н., М. виплати особисто йому додаткової орендної плати понад суму встановлену договором, а при укладенні та підписанні нового договору, обговорював суму, яка підлягає сплаті йому за надання саме цим особам переважного права на укладання зазначеного договору. Вироком суду Біленський засуджений за ч. 1 ст. 365 КК.

У касаційному поданні заступник прокурора порушив питання про скасування вироку та направлення справи на новий судовий розгляд, оскільки суд, на його думку, неправильно кваліфікував дії Біленського за ч. 1 ст. 365 КК.

Як слід кваліфікувати дії Біленського? Проведіть розмежування злочинів, передбачених статтями 364 і 365 та 364-1 і 365-1 КК.

92. Під час проведення оперуповноваженим Бабенком перевірки діяльності начальника пасажирського потягу Коваленко, були виявлені істотні порушення чинного законодавства. Діючи з метою викриття Коваленко як хабародавця, Бабенко запропонував їй для вирішення «питання» і звільнення від відповідальності передати йому 500 доларів США, на що Коваленко погодилася. Коли Коваленко намагалась передати Бабенко вказану суму, він прийняти її відмовився і запросив понятих для складання протоколу, щодо передання йому хабара у вигляді грошей.

Вирішіть питання про відповідальність Бабенко та Коваленко. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо Коваленко сама запропонувала Бабенко хабар, на що останній погодився, діючи з метою викриття Коваленко як хабародавця?

93. Зощенко, працюючи начальником виробничої дільниці, умисно завищував обсяги робіт, що виконувалися його знайомим Борискіним, внаслідок чого Борискіну було незаконно нараховані і виплачені 21 тис. грн. Частина цих грошей Борискін в якості винагороди передав Зощенко.

Вирішіть питання про відповідальність Зощенко і Борискіна.

94. Директор магазину Романенко звільнила з роботи вантажника Коновалова за власним бажанням та провела з ним розрахунок. Однак після звільнення Коновалова, на протязі декількох місяців, Романенко відмічала його в табелях як працюючого. Отримані в якості зарплати Коновалова гроші (12 тис. грн.) Романенко видавала робітникам магазину, що виконували роботи з вантаження та вивантаження товарів унаслідок браку вантажників.

Вирішіть питання про відповідальність Романенко.

95. Начальник кредитного відділу банку Горпинський сприяв приватним особам в отриманні кредитів без забезпечення їх відповідною заставою. Для надання таким операціям зовнішньо законного вигляду, докладав фіктивних документів щодо предмету забезпечення кредиту. Від надання підприємцю Кузьменко кредиту у розмірі 250 тис. грн. під фальсифіковане іпотечне зобов'язання Горпинський отримав його частину у розмірі 70 тис. грн. Намагаючись приховати

наслідки своєї діяльності, під час проведення центральним управлінням банку чергової перевірки, надавав членам комісії коштовні подарунки, безкоштовні путівки на бази відпочинку.

Вирішіть питання про відповідальність Горпинського та Кузьменко.

96. Ревізією виробничо-комерційної фірми у завідуючої відділом Шакирової було виявлено нестачу грошей на суму 317 847 грн., яка утворилася у зв'язку з несумлінним ставленням Шакирової до виконання своїх обов'язків. У зв'язку з цим було порушено кримінальну справу. Шакирова звернулася за консультацією до адвоката Кригіна, який запропонував їй для припинення кримінальної справи передати хабар слідчому по цій справі Стасову у сумі 6000 доларів США. Шакирова погодилася і дала Кригіну зазначену суму, половину якої (3000 доларів США) останній передав слідчому Стасову, а решту привласнив. Приймаючи від Кригіна хабар, Стасов не знав, що частина грошей була привласнена Кригінім.

Вирішіть питання про відповідальність Шакирової, Кригіна та Стасова.

Як вирішувалося б питання про відповідальність зазначених осіб, якби Шакирова за своєю ініціативою без пропозиції з боку Кригіна запропонувала останньому передати гроші слідчому? Чи змінилася б кваліфікація дій винних, якби гроші, які були одержані від Шакирової, за попередньою змовою були поділені між Кригінім та Стасовим? Як кваліфікувалися б дії винних, якби слідчий Стасов, не маючи попередньої змови з Кригінім, відмовився прийняти хабар?

97. Логвіненко, працюючи лікарем-епідеміологом санепідемістанції і будучи посадовою особою, діяльність якої пов'язана з контролем за виконанням протиепідемічних правил на підприємствах міста, звернувся до завідуючого медсанчастиною нафтопереробного заводу Захарова з проханням незаконно оформити листок непрацездатності для свого знайомого Мащенко. Завідуючий медсанчастиною заводу Захаров незаконно видав листок непрацездатності Мащенко, який у цей час працював у складі бригади на сільгоспідприємстві. На прохання Логвіненко, заступник головного лікаря міської поліклініки Цапленко, скориставшись правами члена ЛКК, продовжив дію лист-

ка непрацездатності до десяти днів. За таке сприяння Мащенко через Логвіненко передав вказаним особам гроші у сумі 2000 грн. і спиртні напої.

Вирішіть питання про відповідальність Логвіненко, Захарова, Мащенко, Цаплієнко.

98. Завідуючий дільничною лікарнею Лисенко систематично незаконно видавав окремим особам за винагороду листки непрацездатності, а також вимагав у хворих гроші за влаштування в окремих палатах, обладнаних сучасною лікарською технікою. Загалом Лисенко таким чином отримав від громадян 19600 грн. Місцевим судом його було засуджено за ч.2 ст. 368 КК України.

Адвокат в апеляційній скарзі просив суд провадження по справі припинити з тієї підстави, що дії Лисенка були пов'язані з виконанням ним своїх професійних, а не службових обов'язків.

Чи обґрунтовані доводи адвоката. Чи можна визнати Лисенка суб'єктом злочину, передбаченого Розділом XVII Особливої частини КК і як слід кваліфікувати ним вчинене?

99. Завідуючий учбовою частиною політехнічного інституту Любченко, вирішив за гроші надати «допомогу» декільком особам у вступі до інституту їх дітей. Один з батьків – Зінченко, зібрав від чотирьох зацікавлених батьків по 20 тис. грн., додав свою долю та надав Любченко 100 тис. грн., назвавши йому п'ять абітурієнтів.

Вирішіть питання про відповідальність зазначених осіб. За яких умов, одержання хабара буде визнаватись повторним?

В а р і а н т: Любченко отримав від декількох осіб – родичів абітурієнта, різні коштовні подарунки за сприяння у поступленні його до інституту.

100. Завідуюча крамницею Калюжна виявила нестачу продовольчих товарів і, підозрюючи у викраданні робітників крамниці, вчинила, незважаючи на категоричні заперечення, огляд їх особистих речей. Зниклі товари були виявлені у продавця Бондаренко, яку Калюжна образила і вдарила по обличчю.

Вирішіть питання про відповідальність Калюжної.

101. Степаненко, працюючи начальником фінансового відділу автомобільного заводу, зобов'язаний був забезпечити збереження грошових коштів, що знаходяться у веденні підпорядкованої йому центральної каси автозаводу. Однак Степаненко цілодобову охорону каси постами воєнізованої охорони не забезпечив, не вжив заходів до обладнання каси належними запірними пристроями, справними сейфами, іншими технічними засобами охорони. Цим вирішив скористатися Ганенко, який працюючи командиром відділення відомчої воєнізованої охорони автомобільного заводу, під виглядом перевірки постів охорони і сигналізації виключив останню, проник у приміщення каси і вилучив 120 тис. грн.

Вирішіть питання про відповідальність Степаненко і Ганенко.

102. Приватний підприємець Кузьменко з метою отримання кредиту у банку вирішив фальсифікувати предмет іпотечного зобов'язання. Для цього він звернувся до оцінювача Смутьського, який використовуючи свої повноваження, підготував документи, зміст яких не відповідав дійсності (зафіксованого в акті оцінки об'єкта нерухомості насправді не існувало). Використавши підроблені документи, Кузьменко отримав кредит у сумі 500 тис. грн., який привласнив. За сприяння у підготовці документів Кузьменко сплатив Смутьському винагороду у розмірі 100 тис. грн.

Вирішіть питання про відповідальність Кузьменко і Смутьського.

103. Голова міської ради Шаповалов, використовуючи свої владні повноваження, незаконно отримав і оформив на підставних осіб декілька земельних ділянок на березі моря. Крім того, він придбав і оформив на свою дружину виробниче підприємство, від реалізації продукції якого систематично отримував прибуток.

Вирішіть питання про відповідальність Шаповалова.

Додаткова література

Андрушко П.П., Стрижевська А.А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика.- К.: Юрисконсульт, 2006.- 342 с.

Андрушко П.П. Документи як предмет злочинів, склади яких передбачені статтями 357, 358 та 366 КК України // Альманах кримінального права. Вип. 1.- К.: Правова єдність, 2009.- С.4-76;

Анісімов Г. М. Деякі питання кваліфікації злочинів, учинених шляхом зловживання довірою, зумовленого службовим становищем особи // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 61. – С. 172-178;

Грудzur О. Предмет злочинів, пов'язаних із хабарництвом // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 8. - С. 116-119;

Дудоров О. Про інтереси хабародавця при вимаганні хабара // Юридичний вісник України. - 2009. - №1-2, 3-16 січня (№ 1). - С. 1, 10-11;

Задоя К.П. Кримінально-правова характеристика змісту діяння в основному складі перевищення влади або службових повноважень (ч. 1 ст. 365 КК України) // Часопис Київського університету права. - 2008. - № 2. - С. 211-219;

Максимович Р.Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України. - Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. – 304 с.;

Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства. – К., 2000;

Михайленко Д.Г. Деякі питання кваліфікації одержання хабара у великому та особливо великому розмірі // Кримінологія в Україні та протидія злочинності. - Одеса: Фенікс, 2008. - С.253-259;

Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7.04.2011 р. // Голос України. – 15.06.2011. – № 107;

Про державну службу: Закон України від 16.12.93 р. // Голос України. – 1994. – № 2;

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 26 груд. 2003 р. № 15;

Про судову практику у справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 5.

4.9. Тема 9. Злочини у сфері господарської діяльності

104. При розслідуванні кримінальної справи встановлено, що Царенко разом із Скуратовим установив вдома поліграфічне устаткування, на якому виготовив: 100 місячних документів для проїзду у міському транспорті, 200 купюр номіналом 50 гривень і 500 контрольних марок для маркування упаковок аудіовізуальних творів та комп'ютерних програм. На виготовлені Царенком гривні Скуратов

купив на ринку товари, а решту предметів продав різним особам. Куплені товари та виручені кошти Царенко та Скуратов поділили між собою порівну.

Вирішіть питання про відповідальність Царенко і Скуратова.

105. Волков купив у магазині комп'ютер з обладнанням до нього і для перевірки його роботи запросив свого знайомого Шишкіна. В присутності останнього Волков став виготовляти копії купюр номіналом 100 гривень, покращуючи їх схожість із дійсними. Коли якість задовольнила Волкова, він сховав підроблені гроші з метою показати їх своїм товаришам на підтвердження можливостей техніки. Шишкін таємно взяв декілька виготовлених купюр і наступного дня одну купюру передав на оплату боргу, на другу купив товар на ринку, а на третю купюру, якість якої була значно гірша, намагався купити товар увечері, розраховуючи, що продавець не зможе її розгледіти, однак останній виявив підробку і затримав Шишкіна.

Вирішіть питання про відповідальність Волкова і Шишкіна.

106. Купрін дізнався від Сторожова, який тимчасово перебував у Росії, що у того є можливість купувати за низькими цінами цигарки відомих виробників, і запропонував йому за грошову винагороду поставляти такі цигарки в Україну, де Купрін буде продавати їх на ринку. Після того, як Сторожов погодився, Купрін домовився із Зеленковою, яка працювала провідницею, що вона за винагороду буде брати цигарки у Сторожова і ввозити їх в Україну, приховавши їх у своєму вагоні. Таким способом Зеленкова протягом двох місяців перемістила цигарок загальною кількістю 5 тис. пачок. Купрін купив у свого знайомого Мурашкіна виготовлені ним вдома акцизні марки, наклеїв на пачки із цигарками і почав їх реалізовувати на ринку, однак після збуту декількох пачок був затриманий працівниками міліції.

Вирішіть питання про відповідальність Купріна, Сторожова, Зеленкової та Мурашкіна.

107. При огляді автомобіля Костюченка працівники ДАІ знайшли пістолет Макарова, а також 100 тис. доларів США готівкою. Як з'ясувалося, Костюченко тільки що своєю автомашиною ввіз ці предмети на територію України із Росії, попередньо домовившись із пра-

цівником митниці Сірим про те, що той звільнить його від митного контролю. Пістолет був раніше викрадений, половину грошей Костюченко заробив на території Росії, а решта грошей були підроблені невідомою особою. Костюченко та Сірий планували спільно збувати ці підроблені гроші на території України, а пістолет Макарова продати.

Вирішіть питання про відповідальність Костюченка та Сірого.

108. Директор підприємства «Квант» Журавкін займався виробництвом медичного рентгеновського діагностичного устаткування, не маючи дозволу на здійснення такої діяльності. Протягом 2011 року підприємством було виготовлено та реалізовано три рентгеновських діагностичних апарати, внаслідок чого був отриманий доход в сумі 950 тис. гривень. Ці кошти Журавкін використав для здійснення господарської діяльності підприємства: на закупівлю матеріалів, виплату зарплати та сплату податків. В лютому 2012 року проти Журавкіна була порушена кримінальна справа, і він був засуджений за ч.1 ст. 202 та ч.1 ст. 209 КК України.

Визначте, чи правильно кваліфіковані дії Журавкіна.

109. Таранчук, який раніше був засуджений за ухилення від сплати податків, маючи не погашену судимість за цей злочин, обіймав посаду директора сільськогосподарського ТОВ «Колонтаївське». Протягом 2011 року Таранчук разом із головним бухгалтером цього підприємства Гриненком умисно ухилилися від сплати до бюджету податків на загальну суму 980 857 грн. У грудні цього ж року за цим фактом була порушена кримінальна справа. Після того, як вона була направлена до суду, Таранчук та Гриненко погасили податкову заборгованість повністю.

Чи можна звільнити Таранчука та Гриненка від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 212 КК? Чи є таке звільнення обов'язковим?

110. Під час розслідування справи, порушеної за фактом смерті Потапової, було встановлено, що її смерть настала внаслідок вживання нею недоброякісної горілки, купленої у продавця магазину Артурова. Останній показав, що отримав її від Шурова та Бариченка, які

привезли йому 20 пляшок самостійно виготовленої горілки, попередили його про це і домовилися з ним про реалізацію горілки через магазин на умовах рівного розподілу виручки. В результаті проведеного обшуку в домоволодінні Бариченка було виявлено 200 пляшок горілки, експертний аналіз вмісту яких показав, що горілка була виготовлена шляхом розбавлення недоброякісного спирту водою. Цю самостійно виготовлену продукцію Шуров і Бариченко планували реалізувати у різних торгових пунктах. На всій виготовленій продукції та тій, що вже реалізована ними, були етикетки торгових марок виробників алкогольної продукції та акцизні марки, виготовлені їх знайомим Соскіним.

Вирішіть питання про відповідальність Артурова, Шурова, Бариченка та Соскіна.

111. Шаповалов за згодою Синькіна взяв у нього паспорт і зареєстрував на його ім'я ТОВ «Фаворит», пообіцявши кожного місяця виплачувати обумовлену суму грошей, отриманих від господарської діяльності. Однак насправді Шаповалов став надавати іншим суб'єктам господарювання «послуги» з конвертування безготівкових грошей у готівкові. Безготівкові кошти перераховувались на банківський рахунок ТОВ «Фаворит» за нібито придбані товари чи отримані послуги, після чого Шаповалов знімав їх готівкою, собі залишав 5 %, а решту передавав підприємствам-замовникам. Аби все виглядало належним чином, ці дії Шаповалов супроводжував оформленням фіктивних документів. Всього ним було проконвертовано 900 тис. гривень.

Вирішіть питання про відповідальність Шаповалова і Синькіна. Чи змінилося б вирішення питання про відповідальність Синькіна, якби він знав про справжні наміри Шаповалова?

112. Здійснюючи перевірку фірми «Зоря», яка нещодавно офіційно задекларувала власну стійку фінансову неспроможність, співробітники правоохоронних органів встановили, що її керівник Білокуров є фактичним власником декількох підприємств, зареєстрованих ним на підставних осіб. Маючи в особистому користуванні установчі документи та печатки цих псевдопідприємницьких утворень, Білокуров укладав з ними завідомо нездійсненні угоди з великими штрафними санкціями, внаслідок чого утворилася велика кредиторська заборго-

ваність реально діючого підприємства «Зоря». Цими діями Білокуров заподіяв матеріальну шкоду дійсним кредиторам підприємства «Зоря» в сумі 500 тис. грн.

Вирішіть питання про відповідальність Білокурова.

113. Уночі Шкуренко облив бензином кіоск підприємця Сергієнка і підпалив його, внаслідок чого останньому були завдані збитки в сумі 19 тис. грн. Ранком наступного дня Шкуренко зателефонував Сергієнку і вимагав від нього припинення підприємницької діяльності в цьому місці, погрожуючи повторенням підпалів.

Вирішіть питання про відповідальність Шкуренка.

114. Директор ринку Суркін, діючи в інтересах свого знайомого Михасика, вимагав від підприємця Потапова звільнити орендоване ним приміщення і припинити свою підприємницьку діяльність на цьому ринку, посилаючись на допущені Потаповим порушення, які начебто мали місце. У разі невиконання вимоги Суркін погрожував оформити ці «правопорушення» документально, внаслідок чого Потапов сплатить великий штраф. Після того як Потапов відмовився виконати вимогу, Суркін умовив свого знайомого Рудого за грошову винагороду залякати Потапова і примусити виконати вимогу. Виконуючи це замовлення, Рудий увечері зустрів Потапова і спочатку пошкодив його автомобіль, а потім заподіяв йому тілесні ушкодження, що спричинили розлад здоров'я потерпілого протягом 15 днів. При цьому Рудий пообіцяв позбавити Потапова життя, якщо той продовжить підприємницьку діяльність на цьому ринку. Потапов не злякався, свою підприємницьку діяльність не припинив, однак повідомив у міліцію про дії Суркіна і Рудого.

Вирішіть питання про відповідальність Суркіна та Рудого.

115. Головний бухгалтер підприємства Бігунець неодноразово вносив до зовнішньоекономічних контрактів завідомо неправдиві відомості про те, що вогнегасники, які згідно з цими контрактами постачалися на підприємство із Росії, є такими, що були у вжитку. Внаслідок цих дій Харківський державний центр стандартизації, метрології і сертифікації видав висновок про те, що ці вогнегасники не підлягають сертифікації, оскільки є продукцією, яка була у вжитку,

що дозволило оформити цей товар на митниці без проведення обов'язкової сертифікації. Отримані від реалізації вогнегасників кошти Бігунець витрачав на закупівлю продукції, оформлення вантажів, сплату податків та інших обов'язкових платежів. Вироком суду Бігунець був засуджений за ч. 1 ст. 366, ч. 1 ст. 201 і ч. 1 ст. 209 КК.

Визначте, чи правильно кваліфіковані дії Бігуця? Вирішіть питання про його відповідальність.

116. За вироком суду Журбу визнано винним у тому, що він як директор приватного підприємства, використовуючи своє службове становище, із корисливих спонукань, знаючи, що підприємство не має найманих працівників і протягом кількох місяців не отримує прибутку та не виплачує заробітну плату, підробив документи – довідки про заробітну плату на ім'я Косова, Конкіна, Любченко, Жирко та на своє, на підставі яких отримав у кредитній спілці без наміру привласнити кредити на загальну суму 80 тис. гривень, які використав для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Такі дії Журби суд кваліфікував за ч. 2 ст. 366 та ч. 1 ст. 209 КК.

Визначте, чи правильно кваліфіковані дії Журби? Вирішіть питання про його відповідальність.

117. Директор приватного підприємства «Омега» Осика одержав у банку кредит під заставу майна підприємства і згодом використав отримані кошти не за цільовим призначенням. Коли настав час повертати отриманий кредит, Осика звернувся до іншого банку з пропозицією надання кредиту, додавши при цьому підроблену офіційну довідку про те, що майно підприємства у заставі не перебуває. Отриманий у такій спосіб кошти він використав на повернення першого кредиту, а другий кредит вирішив не повертати і з цією метою приховав основні активи підприємства та подав офіційну заяву до суду про неспроможність підприємства «Омега» виконати зобов'язання перед кредиторами.

Вирішіть питання про відповідальність Осики. Як впливає на кваліфікацію дії Осики момент виникнення умислу на неповернення кредиту?

118. Керівник підприємства Молотов надав податковій інспекції завідомо неправдиві відомості про чисельність працюючих на підприємстві

інвалідів. Це дозволило підприємству безпідставно отримати пільги з податку на прибуток і не доплатити в бюджет суму, що в 1 200 разів перевищувала неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Вирішіть питання про відповідальність Молотова.

119. Під час проведення ділових зустрічей з керівництвом АТ «Бонус» з метою укладання контракту підприємець Шаров ознайомився з деякими відомостями щодо нової технології виробництва продукції і використав їх на власному виробництві без згоди уповноваженого органу АТ «Бонус». Надалі Голова правління АТ «Бонус» видав наказ про віднесення відомостей про технологічний процес і управління фінансами до комерційної таємниці підприємства та обмежив доступ працівників до документації, яка містила вказану інформацію. Прагнучи отримати повні дані про вдосконалення процесу виробництва, підприємець Шаров запропонував головному інженеру АТ «Бонус» Соколенку винагороду за креслення нових приладів, на що останній погодився та зробив з них копії. Під час передавання цих копій Шаров та Соколенко були затримані.

Вирішіть питання про відповідальність Шарова та Соколенка.

Дайте відповідь на запитання: за яких умов інформація набуває статусу комерційної таємниці?

Додаткова література

Киричко В.М., Перепелиця О.І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / В.М. Киричко, О.І. Перепелиця; за заг. ред. В.Я. Тація. – Х.: Право, 2010. – 784 с.

Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю: Монографія. – Х.: «Ксілон», 2008. – 202 с.

Андрушко П. П. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення господарської діяльності. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 288 с.

Гуторова Н.О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. – Х.: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ. – 2001.

Лемешко О.Н. Кримінально-правова оцінка легалізації наркоходів. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнарчук Н.М., 2004.

Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 6 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011 роки). – Х.: Право, 2011. – с. 109-112.

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3 // Там само. – с. 188-196.

Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15 // Там само. – с. 266-275.

Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5 // Там само. – с. 294-300.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 8 // Там само. – с. 311-318.

4.10. Тема 10. Злочини проти довкілля

120. Раніше судимий за крадіжку майна Андрійченко, до закінчення строку погашення судимості за цей злочин, зрубав 15 грудня у лісі міської зони 5 сосен діаметром стовбура кожна від 7 до 8 см, 22 грудня – 4 сосни приблизно такого ж діаметру, а наступного дня (23 грудня) зрізав верхівки у трьох сосен діаметром стовбура біля кореня 25, 28, 30 см. Під час спроби реалізувати зрубані дерева громадянам він був затриманий працівниками міліції. Розслідуванням по справі було встановлено, що 20 грудня цього ж року Андрійченко, перебуваючи у нетверезому стані, разом із своєю співмешканкою Никоновою зрубав на території школи-інтернату для дітей з уродженими вадами мови дві сріблясті ялини.

Вирішіть питання про відповідальність Андрійченка та Никонової. Дайте відповідь на запитання, як обчислюється розмір шкоди при здійсненні незаконної порубки лісу?

121. Семенов, повертаючись пізно ввечері додому через землі національного парку, їхав на автомобілі «Нива» й у світлі фар помітив лисицю. Семенов став її переслідувати, однак не справився з керуванням і наїхав на кам'яну грядку. Дома він розповів братові про велику кількість диких тварин. Брати озброїлися дрібнокаліберними гвинтівками, які незаконно тримали у себе, та потужними акумуляторними ліхтарями і попрохали свого приятеля Новікова довести їх на своїй машині до місця полювання, пообіцявши йому «зайчатину в сметані». В той час, коли в світлі фар та ліхтарів вони виглядали у полі диких тварин, їх затримали працівники служби охорони лісу. Як було встановлено слідством, на момент затримання братів Семенових та Новікова ними було добуто 3 зайці та 4 лисиці.

Вирішіть питання про відповідальність братів Семенових і Новікова. Дайте відповідь на запитання, як обчислюється шкода при незаконному полюванні?

122. Бригадир Стороженко дав вказівку робітникам районної ТЕЦ промити хлороводнем парові котли, які були на профілактиці. Оскільки на ТЕЦ будівництво очисних споруджень не було завершено, робітники, які промивали котли, злили 800 кг розчину хлороводню в озеро. Внаслідок цього загинуло: 342 щуки, 402 товстолобика, 891 короп, 764 лящі, 2056 карасів. Також за підрахунками експертів було знищено близько 3000 молюсків. Озеро відновило свою біопродуктивність лише через 3 роки.

Примітка: хлороводень – хлористий водень, розчинений у воді або хлоридна кислота.

Вирішіть питання про відповідальність бригадира Стороженко та робітників бригади. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку?

123. Старший помічник капітана танкера «Таврія» Осипенко за розпорядженням капітана Криволапова звернувся до директора одного спеціально обладнаного доку з пропозицією укласти договір на очистку нафтоналивних танкерів-баків від залишків нафти та мазуту, але йому відмовили. З метою виконання обов'язків перед іноземними партнерами щодо термінів перевезення нафти, Криволапов наказав промити баки танкера у відкритому морі. Внаслідок шторму, що

пройшов після цього, нафтова і мазутна пляма площею близько 3 км була прибита до берега в районі пляжів м. Одеса, які припинили свою роботу на весь сезон. Збитки, без вартості відбудовчих робіт, склали близько 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вартість відбудовчих робіт склала близько 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вирішіть питання про відповідальність Осипенко та Криволапова.

124. Незважаючи на заборону капітана порту м. Керч на вихід кораблів в рейд у зв'язку з наближенням шторму, капітани деяких морських транспортних суден все ж таки вирішили вийти у відкрите море. При цьому Резцов, капітан одного із цих суден, дав команду вийти у море незважаючи на незавершеність робіт по закріпленню на палубі бочок з мазутом та контейнерів з пестицидами. Під час сильного шторму, Резцов, діючи з метою врятувати корабель від пошкодження незакріпленим вантажем, вирішив скинути його у море. Як наслідок, у Чорне море потрапили близько 18 тонн мазуту та близько 15 тонн пестицидів, а приморська курортна зона південно-східного узбережжя півострова Крим втратила свою рекреаційну функцію на 2 роки.

Вирішіть питання про відповідальність Резцова.

125. Сидоренко, директор одного з підприємств замість того, щоб отримати дозвіл на утилізацію 500 кг небезпечних відходів виробництва і зробити це в спеціально відведеному місці, дав розпорядження в нічний час вивезти їх за місто і таємно скинути на міське звалище.

П р и м і т к а – за висновком експертизи ці відходи становили II клас небезпечності.

Вирішіть питання про відповідальність Сидоренко.

126. Директор ООО «Кінва» Карпін для задоволення потреб свого підприємства (ремонт адміністративного корпусу) наказав своїм робітникам набрати 3 куб. м піску з берега водосховища, яке було джерелом централізованого господарсько-питного водопостачання і навколо якого було встановлено зону санітарної охорони. Для цього він надав їм автомобіль ЗІЛ-130 і лопати. Виконали наказ директора водій Шендрик і робітники Антонов та Галкін. Після розвантаження піску на території ООО «Кінва», скориставшись відсутністю дирек-

тора Карпіна, водій Шендрик умовив Антонова і Галкіна завантажити ще раз машину піском і відвезти його на власну присадибну ділянку, пообіцявши за допомогу добру вечерю. Шендрик, Антонов і Галкін були затримані працівниками ДАІ по дорозі на присадибну ділянку, оскільки у Шендрика були відсутні належні документи на вантаж і маршрутний лист. Внаслідок попадання води водосховища у місця забору піску вода скаламутилась і для її постачання до міського водопроводу потребувала додаткового очищення.

Вирішить питання про відповідальність Карпіна, Шендрика, Антонова та Галкіна.

Додаткова література

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довілля: постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 17.

Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довілля в Україні, – К., 2002.

Лопашенко Н.А. Экологические преступления : Комментарий к гл. 26 УК РФ. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – 802 с.

4.11. Тема 11. Злочини проти громадської безпеки

127. Савченко, Мухін, Колодько, Дібров і Палій були засуджені за ч. 3, 5 ст. 185, ч. 5 ст. 187 та ч. 1 ст. 255 КК України за те, що впродовж двох років викрадали велику рогату худобу з сільськогосподарських підприємств та приватних господарств, а також здійснили декілька розбійних нападів з тією ж самою метою.

Визначте, чи правильне рішення суду?

128. Давиденко, начальник дільниці державного виробничого підприємства сприяв своїм знайомим (фахівцям в галузі технології та фінансовій сфері) у вступі на роботу на різні відповідальні посади цього підприємства. Під керівництвом Давиденка був розроблений план спільного викрадення державного майна у великих розмірах, а також його приховання та збуту, відповідного розподілу ролей серед 8 співучасників. Однак реалізувати цей план не вдалося, тому що про

готування до злочину стало відомо правоохоронним органам. Діяння Давиденка та його співучасників було кваліфіковано за ст. 255 КК.

Визначте, чи правильне рішення суду?

129. Брати Володимир та Георгій Коровіни, Петрушко і Щекальов вчинили 4 напади на окремих громадян із застосуванням мисливської рушниці. Після цього вони вбили працівника міліції Шаранова. Одного разу Коровін Володимир прийшов разом з братом додому вночі, зізнався дружині, що вони вчинили напад на сім'ю Перебитюків, і попросив викинути в річку їхні черевики та замити сліди крові на одязі. Дружина виконала прохання.

Вирішіть питання про відповідальність усіх вказаних осіб.

130. В одному з районів Харківської області на протязі 2011 року діяла злочинна група, яка вчиняла напади на дівчат з метою їх зґвалтування. До неї входили Дробишев і Панасенко, які відбули покарання за хуліганство та мали не погашену судимість за цей злочин. Панасенко втягнув в цю діяльність 15-річного Суровцева й 13-річного Івакіна. Одного разу злочинці підстерegli двох дівчат, які йшли по дорозі, і, погрожуючи обрізом, що був у Панасенка, зґвалтували їх. Потім вони намагалися таким же чином зґвалтувати Таранову, але вона зуміла вирватися і втекти. Услід їй Панасенко вистрілив з обріза, маючи намір її вбити, але тільки поранив у руку. При розслідуванні було встановлено, що Суровцев сам не зґвалтував жодної з потерпілих, але допомагав злочинцям, охороняв місце злочину, щоб попереджувати їх про можливу небезпеку.

Вирішіть питання про відповідальність Дробишева, Панасенко, Суровцева та Івакіна.

131. Павленко зберігав власну рушницю та патрони до неї у літній кухні свого будинку у незамкнутій шафі. Його 16-річний син Василь, під час відсутності батьків, взяв рушницю, і замість порожньої гільзи помилково зарядив її патроном. Вирішивши налякати підлітків, Василь, спрямував рушницю у бік одного з них, 13-річного Андрія, і натиснув на гачок. Пролунав постріл, яким Андрія було вбито.

Вирішіть питання про відповідальність Павленка та його сина.

132. Волосюк повідомив керівництво аеропорту про те, що на борту авіалайнера Одеса-Франкфурт закладено вибуховий пристрій. Як з'ясувалося пізніше, Волосюк зробив це на спір, щоб виграти пляшку горілки. Насправді ніякої вибухівки виявлено не було.

Дайте відповідь на запитання, чи підлягає Волосюк кримінальній відповідальності?

133. До хірурга Козирєва вночі прийшов незнайомиць, і, пообіцявши велику винагороду, попросив терміново прооперувати людину, життя якої було в небезпеці. Прибувши у приватний будинок Козирєв побачив там не одного, а декількох осіб із вогнепальними пораненнями. Те, з чим він зіткнувся у будинку надало йому можливість зрозуміти, що він має справу з бандою, яка орудувала в місті впродовж останніх декількох місяців. Козирєв надав злочинцям необхідну медичну допомогу за яку отримав обіцяну винагороду. Як і вимагали злочинці, про зв'язок з ними він нікому не повідомив.

Визначіть, чи можна притягнути Козирєва до кримінальної відповідальності? Дайте відповідь на запитання, чи змінилася б кваліфікація діяння Козирєва, за умови, що він і надалі на таких самих умовах надавав медичну допомогу учасникам банди?

134. Янев викрав з райвідділу міліції два пістолета. Один із цих пістолетів він носив при собі, а інший – зберігав удома до моменту затримання. Вироком районного суду Янева було засуджено за ст. 262 КК за викрадення пістолетів, а також за ст. 263 КК за носіння та зберігання цієї зброї.

Визначіть, чи вірне рішення суду?

135. Авдєєв послав своєму другові поштою коробку з петардами. В дорозі трапилося їх самозаймання. Внаслідок цього всі пакунки, що знаходилися у поштовому вагоні були знищені, а самий вагон – серйозно пошкоджений.

Вирішіть питання про відповідальність Авдєєва.

136. Левчук повертався з полювання до міста на автобусі. Під час поїздки він не розрядив та не зачохлив свою рушницю. Підліток, яких сидів поруч з Левчуком, із цікавості натиснув на гачок, внаслідок чого стався постріл і було тяжко поранено одного з пасажирів автобусу.

Вирішіть питання про відповідальність Левчука.

137. Гетьманенко під час роботи на гірничо-збагачувальному комбінаті взяв з спеціальної камери схову 30 г. радіоактивної речовини, яку запакував у герметичний футляр, перевірів на радіоактивність і відніс додому, де зберігав 2 місяця. За висновком експертизи, такої кількості продукту було достатньо, щоб забруднити понад санітарні норми близько 30 тис. км³ повітря.

Вирішіть питання про відповідальність Гетьманенка.

138. Алєйніков під час сварки у себе вдома зі своїм родичем Лелюхом схопив фінського ножа, який без передбаченого законом дозволу зберігав після смерті батька, наздогнав у коридорі Лелюха і вдарив його ножем, спричинивши тяжке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Алєйнікова. Варіант: ніж був виготовлений Алєйніковим за місцем його роботи.

139. Наливаючи бензин з бензобаку автобуса в каністру в гаражі підприємства Сіров попросив Іванця запалити сірника і посвітити йому. Той почав запалювати сірника на близькій відстані від бензобака, бензин загорівся. Під час пожежі обгоріли гараж і автобус, чим підприємству заподіяно збитків 195 тис. грн.

Вирішити питання про відповідальність Сірова та Іванця.

140. Поліщук зателефонував до адміністрації центрального універмагу та повідомив про його мінування. В результаті обшуку вибухові речовини і вибухові пристрої не були знайдені. Проте внаслідок вимушеної перерви в роботі універмагу були завдані збитки в сумі більше 20 тис. гривень. Через декілька днів Поліщук знову зателефонував до адміністрації універмагу і повідомив, що універмаг замінований, а потім вимагав тисячу доларів за те, щоб вибух не відбувся.

Вирішіть питання про відповідальність Поліщука.

Додаткова література

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 3.

Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13.

Проблеми відповідальності за злочини проти громадської безпеки за новим Кримінальним кодексом України. – Х., 2003.

Демидова Л.М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації. – Х.: СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2005.- 256с.

4.12. Тема 12. Злочини проти безпеки виробництва

141. Робітник очисного забою шахти Васильєв, знаючи, що ліс для кріплення можна подавати з одного виступу лави на другий тільки по команді кого-небудь з працюючих на нижньому виступі, не отримав такої команди і кинув у лаву дерев'яну опору, яка, вдарившись у виступ породи, змінила напрямок польоту і впала на бригадира Антонова. Антонову було заподіяно середньої тяжкості тілесне пошкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Васильєва.

142. Механік будівельного майданчика Лебеденко допустив установку і експлуатацію глиномішалки без огороження, порушивши правила експлуатації будівельних механізмів. В цей час на будівельний об'єкт зайшов малолітній Володя Калашников. Проходячи біля працюючої глиномішалки, він посковзнувся, впав і потрапив під ремені приводу валу глиномішалки. Від одержаних ушкоджень Калашников помер у лікарні.

Вирішіть питання про відповідальність Лебеденка. Дайте відповідь на запитання, чи зміниться кваліфікація дій Лебеденка, за умови, що огорожу було встановлено, але Володя Калашников навмисно обминув її?

143. Пахомова, робітниця-підривник, отримала за нарядом 6 кг вибухівки і 20 шт. електродетонаторів на обвалу породи. За правилами до кінця зміни невикористана вибухівка і електродетонатори повинні здаватися на склад. Проте Пахомова, всупереч цим вимогам, не бажаючи витратити час, викинула 10 шт. електродетонаторів, які залишилися у неї, в озеро, що знаходилося поблизу.

Вирішіть питання про відповідальність Пахомової.

144. Начальник локомотиворемонтного цеху Комлев дав вказівку Дьяконову та Цибіну відремонтувати під час перерви мостовий кран. При цьому Комлев не провів інструктажу і не попередив їх про те, що цю роботу слід виконувати обов'язково в захисних поясах або в підви́сній люльці. Цибін, проводячи ремонт крану, весь час знаходився в небезпечному для життя становищі і під час роботи зірвався з візка, що знаходився на висоті 7 метрів, упав на цементну підлогу і загинув.

Вирішіть питання про відповідальність Комлева.

145. Ярошинський, дорожній майстер транспортної дільниці, керуючи навантаженням рейок на платформу, навантаження проводив навалом, без шпальних прокладок і сортування залежно від довжини. Внаслідок цих порушень рейки під час руху поїзда зсунулися і однією з них було завдане смертельне поранення робітниці Козловіч.

Вирішіть питання про відповідальність Ярошинського.

146. Під час підняття вантажу машиніст підйомного крана торговельного порту Арбатов не подав попередній сигнал, внаслідок чого вантажем, що зірвався зі строп, був вбитий вантажник Самойлов.

Вирішіть питання про відповідальність Арбатово.

147. Петренко, працюючи механіком дільниці шахти, був відповідальний за безпечну роботу електромеханічного устаткування на своїй дільниці. Під час робочої зміни Петренко не вжив заходів з відновлення нормальної роботи вентилятора системи провітрювання. Знаючи, що у зв'язку із цим інтенсивність провітрювання шахти стала недостатньою, Петренко не вжив заходів щодо припинення робіт і підйому гірників на поверхню. Ці порушення призвели до вибуху метано-вугільної суміші, внаслідок чого стався завал забою і загинули четверо гірників зміни. Крім цього шахті було завдано значної матеріальної шкоди.

Вирішіть питання про відповідальність Петренка.

Додаткова література

Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою: наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 30 листопада 1993 р. № 123.

Борисов В. І., Пашенко О. О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. – Х.: СПД ФО Вапнярчук Н. М. – 2006. – 224 с.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 р. № 7.

4.13. Тема 13. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

148. Громадянин Польщі Кшиловський побудував літальний апарат і вирішив його випробувати. Під час польоту Кшиловський втратив контроль над цим апаратом і потрапив на територію України. Намагаючись здійснити посадку, він спрямував його на автомобільну дорогу, по якій рухався автотранспорт. Щоб уникнути зіткнення із літальним апаратом при здійсненні тим посадки, водії автомобілів з'їжджали з проїзної частини, деякі з них потрапили в аварію і зазнали тяжких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Кшиловського.

149. Машиніст Бережний не дочекавшись дозволу на проведення маневрів, привів тепловоз у рух. Помічник машиніста Пшеничний зауважив йому, що він рухається без дозволу і веде тепловоз на зайняту колію. Не реагуючи, Бережний збільшував швидкість руху. Тоді Пшеничний відштовхнув Бережного від пульту керування і вжив заходів щодо гальмування, однак відвернути зіткнення двох тепловозів не встиг. Тільки після цього він помітив, що Бережний перебуває у стані сп'яніння. Внаслідок зіткнення локомотивному депо було заподіяно незначної матеріальної шкоди.

П р и м і т к а. Правила технічної експлуатації залізниць забороняють машиністу проводити в рух локомотив без сигналу керівника маневрів, а також зобов'язують локомотивну бригаду забезпечити безпеку проведення маневрів, цілісність рухомого складу.

Вирішіть питання про відповідальність Бережного.

150. Кудинов та Іллясов вирішили помститися обхіднику Солодову і вночі прийшли на колію залізниці, де розкрутили з'єднання колії у двох місцях. Внаслідок цього дрезина, що рухалась на цій ділянці, зазнала аварії, а робітникам Костіну і Гриценко, які їхали в ній, були спричинені тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Кудинова і Іллясова.

151. Покритов, який перебував у нетверезому стані, не бажаючи йти пішки від станції до свого села, вирішив зупинити потяг на перегоні стоп-краном. Коли потяг, йдучи на великій швидкості, порівнявся з його селом, Покритов, зірвавши стоп-кран, зупинив його. Унаслідок різкої і непередбачуваної зупинки та сильного поштовху декілька осіб отримали серйозні поранення, а один з пасажирів, через травму від удару головою, загинув.

Вирішіть питання про відповідальність Покритова.

152. За керування мотоциклом у нетверезому стані 20 лютого 2011 р. Кавун був позбавлений права на керування мотоциклом строком на шість місяців. 10 червня 2011 р., перебуваючи в стані сп'яніння, Кавун помітив автомашину, яка стояла на узбіччі дороги, і, скориставшись відсутністю водія, вирішив поїхати на ній у сусіднє село. На шляху руху, перевищивши швидкість, Кавун збив Вікторова, який йшов по дорозі, заподіявши останньому тяжких тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Кавуна.

153. У темний час доби через неполадки системи гальмування та електроживлення автомобіля водій Таранчук, який вимушений був зупинити машину на узбіччі дороги, не включив ні стояночних, ні габаритних вогнів. У цьому ж напрямку рухався вантажний автомобіль, яким, перебуваючи в стані сп'яніння, керував Сафонов. Осліплений світлом зустрічної машини, якою керував Шовкун, Сафонов, не знижуючи швидкості, звернув вправо і зіткнувся з автомобілем Таранчука, внаслідок чого автомобіль було пошкоджено, а сам Таранчук отримав середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Таранчука, Сафонова й Шовкуна.

154. Яковлев був позбавлений права на керування автотранспортними засобами строком на один рік. Через місяць, влаштувавшись на роботу у лікарню сторожем, Яковлев повідомив, що він позбавлений права на керування транспортними засобами, але керувати машиною вмів. У зв'язку з тим, що водій машини захворів, завідуючий гаражем Павлюк дозволив Яковлеву перевозити вантаж, але лише на території лікарні. У цей же день, перебуваючи в стані сп'яніння, Яковлев перевищив швидкість руху під час доставки продуктів з кухні до лікувального корпусу, внаслідок чого збив Андронова, заподіявши йому тяжких тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Яковлева та Павлюка.

155. Карпухов, перебуваючи у стані сп'яніння, самовільно сів у вантажну автомашину водія Зиміна, яка стояла біля будинку, і завів її. У цей час з будинку вибіг Зимін і, скочивши на підніжку, став просити Карпухова вийти із автомобіля. Проте останній різко рушив з місця, від чого Зимін не втримався на підніжці й упав під колесо. Побачивши в дзеркало заднього виду, що потерпілий залишився лежати на проїжджій частині дороги, Карпухов збільшив швидкість і залишив місце події. Від отриманих тілесних ушкоджень Зимін помер.

Вирішіть питання про відповідальність Карпухова.

156. Красюк, який раніше працював машиністом, знаходячись у стані сп'яніння, вирішив швидше дістатися до потрібної йому станції. З цією метою він, разом зі своїми приятелями Вороніним і Чорновусом, увірвався в кабінку тепловоза і, погрожуючи машиністу тим, що викине його на ходу, сам повів потяг. При цьому Красюк ігнорував вимоги диспетчера щодо швидкості руху та, у подальшому, – негайної зупинки тепловоза у зв'язку із загрозою зіткнення з іншим потягом. Щоб уникнути катастрофи, диспетчер припинив рух на ділянці руху тепловоза, яким керував Красюк. На наступній станції злочинці були затримані.

Вирішіть питання про відповідальність Красюка, Вороніна і Чорновуса.

157. Під керівництвом майстра Торопенка проводився ремонт дорожнього покриття. В один із днів, через технічні причини, одна ділянка проїжджої частини досі не була заасфальтована. При цьому

рух транспортних засобів на всій ділянці був поновлений без встановлення попереджувальних знаків. Внаслідок попадання колеса автомобіля на незаасфальтовану ділянку стався розрив покришки та камери, через що цей автомобіль перекинувся, а його водій загинув.

Вирішіть питання про відповідальність Торопенка.

158. Василюк та Проценко сіли у маршрутне таксі, що належало приватному підприємству «Х.О.Б.». Дочекавшись виходу із таксі всіх пасажирів, Проценко дістав ножа і, погрожуючи ним водієві Ващенко, наказав йому їхати. На виконання вимог злочинців Ващенко їхав із перевищенням швидкості, перетинав перехрестя на червоне світло світлофора, створюючи аварійні ситуації, і врешті зіткнувся із зустрічним легковим автомобілем «Славута». Унаслідок дорожньо-транспортної пригоди водієві «Славути» були заподіяні середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Василюка і Проценко та визначте, чи підлягає відповідальності Ващенко.

159. Ткаченко повертався на мотоциклі додому і дізнався, що у його приятеля Василюка, який жив неподалік, народився другий син. Не доїхавши додому, Ткачук зупинився і зайшов до Василюка, щоб привітати його. На запрошення випити за здоров'я новонародженого Ткаченко відмовився, оскільки повинен був ще керувати транспортним засобом. Але Василюк пообіцяв, що мотоцикл відведе його старший син – 16-річний Олексій. На прохання батька та за дозволом Ткаченка він погодився перегнати мотоцикл на подвір'я Ткаченка. Спочатку він вів мотоцикл, штовхаючи його й не включаючи мотора, а потім завів його і вирішив покататись зі своїм приятелем. Олексій не справився з керуванням і впав у рівчак, унаслідок чого він і його приятель зазнали середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Ткаченко і Василюка Олексія.

160. Водій вантажної машини, яка належала місцевій фабриці, Букін виїхав у рейс. Дорогою він посадив у кузов людей, щоб довести їх до залізничної станції, серед яких був його знайомий – Лавров. Останній, не маючи права на управління транспортним засобом,

умовив Букіна передати йому керування автомобілем. На повороті Лавров не справився з керуванням, заїхав в кювет, де машина перевернулась. Двоє пасажирів, які сиділи в кузові, отримали тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Букіна і Лаврова.

161. Франчук і Борін викрали вночі автомобіль Daewoo Sens D4LE500, який стояв на подвір'ї приватного будинку. Покатавшись на ньому, вони виїхали за межі міста, зняли з автомобіля магнітолу, забрали ключі й інші інструменти, а машину спалили.

Вирішіть питання про відповідальність Франчука і Боріна.

162. Працюючи на сільськогосподарських угіддях, тракторист Виноградов, закінчивши роботу, на гусеничному тракторі з плугами вирішив не їхати по дорозі на залізничний переїзд, а перетнути трактором залізничну колію, скоротивши шлях додому. На залізничній колії трактор застряг між рейками. В цей час з-за повороту виїхала мотодрезна, яка зіткнулася з трактором, внаслідок чого загинув її машиніст.

Вирішіть питання про відповідальність Виноградова.

163. Карпенко за допомогою лома зламав двері шафи автоблокування залізничної колії. Після цього демонтував і викрав з цієї шафи різного обладнання та приладів на загальну суму до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Унаслідок цього з ладу була виведена система автоблокування та сигналізації, виникла небезпека для життя людей, а рух потягів на дільниці було припинено на 8 годин.

Вирішіть питання про відповідальність Карпенка.

Додаткова література

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 14.

Борисов В.И., Гизимчук С.В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. – Х.: Консум, 2001. – 160 с.

Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: Моногр. – Д.: Юрид. акад. МВС, 2004. – 380 с.

Коробеев А.И. Транспортные преступления. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003.

4.14. Тема 14. Злочини проти громадського порядку та моральності

164. Водії трамвайного депо Багров і Коркін посперечались з керівництвом депо з приводу заборгованості по заробітній платі. Враховуючи відмову адміністрації сплатити борг, Багров і Коркін відмовились приступити до роботи, перекрили трамваями, на яких працювали, виїзд з депо і підбурили інших працівників депо слідувати їх прикладу. Більше 20 осіб приєднались до них. Разом вони вимагали виплати зарплати, загрожували розігнати все керівництво. На вимоги головного інженера депо звільнити проїзд, Багров, Коркін і Сулема демонтували колію на виїзді з депо і, тим самим, виключили можливість виїзду інших трамваїв на лінію. Тільки через три години після втручання керівництва адміністрації району, протиправні дії було припинено, а роботу транспортного підприємства – відновлено.

Дайте юридичний аналіз і обґрунтуйте кваліфікацію вчинених дій. Визначте, хто із учасників підлягає кримінальній відповідальності.

165. Супрун, знаходячись в стані сп'яніння, побачив, що двоє його знайомих – Костюк та Віщун і його кума Нараєва грають біля її двору в карти і п'ють пиво. На запитання, чи пригостять вони його пивом, Нараєва відповіла, що з нього досить випитого і сказала, щоб він йшов спати. У відповідь Супрун облаяв їх нецензурними словами, а потім перевернув стіл, за яким вони сиділи, наніс удар ногою в живіт Костюку і розірвав на ньому сорочку. Коли Нараєва взяла Супруна за руку і стала благати припинити бійку, він вирвався і сильно штовхнув її. При падінні потерпіла вдарилась головою об камінець і зазнала тяжкого тілесного ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Супруна.

166. Болотов і Струков, мешканці гуртожитку, вживали алкогольні напої і, зайшовши до кімнати відпочинку, співали непристойні пісні, чим заважали іншим мешканцям гуртожитку дивитись телепередачі. На зауваження вони відповідали образливими словами, а коли їх примусово відвели до своєї кімнати, Болотов взяв молоток і разом зі Струковим повернулись в кімнату відпочинку, де Болотов молотком розбив дзеркало, а Струков ногою розбив екран телевізора. Присутніх вони обляяли нецензурними словами, вигнали з кімнати відпочинку, погрожуючи їм розправою.

Вирішіть питання про відповідальність Болотова і Струкова.

167. Раніше судимий за хуліганство Белкін, маючи непогашену судимість за цей злочин, в нетверезому стані пристав на вулиці до двох дівчат. На прохання залишити їх у спокої, ображав нецензурними словами, хапав за руки, відірвав у однієї з дівчат рукав блузки, а другу, яка намагалася захистити її, вдарив кулаком в обличчя. Прохожий Т. намагався захистити дівчат, але Белкін побив його, спричинивши легке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Белкіна.

168. Писаренко біля кафе «Івушка» підійшов до зупинки таксі і намагався сісти в автомобіль. В цей час, з водієм таксі розмовляв Хибний, який зі своїм знайомим Суховим теж намагалися скористатися цим таксі. Між Писаренко і Хибним виникла суперечка з приводу того, кому їхати на таксі. Вони ображали один одного, виражались нецензурними словами. Сварка переросла в бійку, Писаренко вдарив Хибного ногою, а коли побачив, що Сухов сів у таксі, дістав з кишень саморобний ніж, яким проколов колесо автомобіля, а потім наніс удар ножем в плече Хибному, в результаті чого спричинив йому середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Писаренко і Хибного.

169. Трунов і Яковенко косили траву на старому кладовищі і звернули увагу на гранітні плити з надписами на них про покійних. Трунов запропонував розкопати деякі з могил з метою знайти коштовності. Яковенко погодився і вони на протязі двох місяців розкопали 9 поховань, з яких викрали 14 золотих хрестиків, обручок, ланцюжків,

кулонів, зубних коронок та інших предметів загальною вагою більше 120 гр. При спробі продати частину предметів вони були затримані працівниками міліції.

Вирішіть питання про відповідальність Трунова і Яковенко.

170. Остапчук з хуліганських мотивів підпалив будівлю-музей, де народився і жив відомий письменник України Іван Франко. Меблі, одяг і основні експонати музею місцеві жителі встигли винести і зберегли, але сама будівля-музей, як пам'ятне місце, пов'язане з життям і діяльністю відомого письменника, була знищена вогнем.

Вирішіть питання про відповідальність Остапчука.

171. У будинку відпочинку «Актор» (м. Ялта) двоє неповнолітніх Миткін (14 років) і Анохін (16 років), які відпочивали зі своїми батьками, заради втіхи втопили в морі собаку, яку приручили працівники дому відпочинку, а наступного дня впіймали на території парку будинку відпочинку трьох кошенят і викололи їм очі.

Вирішіть питання про відповідальність Анохіна і Миткіна.

172. Приватний фотограф Уткін попросив у свого знайомого Шишкевича DVD – диск порнографічного характеру, щоб подивитися його разом зі своєю коханкою Веткіною. Після перегляду, Веткіна запропонувала Уткіну заробити на цьому диску гроші. Уткін в своїй фотостудії виготовив десять копій диску, які разом з Веткіною продав громадянам на речовому ринку.

Вирішіть питання про відповідальність Уткіна, Веткіної та Шишкевича.

173. Верстакова, раніше судима за звідництво, після відбуття покарання знову створила в літній кухні місце розпусти. Для цього вона розділила приміщення на три кімнати, зробила ремонт, придбала меблі та ін. Потім на майнових ринках, в готелях, в кафе, барах пропонувала реалізаторам товарів, працівникам готелів, офіціантам і барменам (чоловікам і жінкам) скористатися за певну плату її приміщенням для статевих втіх чи заняття проституцією.

Вирішіть питання про відповідальність Верстакової.

174. Аринін і Сурін організували курси підготовки дівчат для участі в конкурсах краси «Міс міста» і для участі в рекламі товарів. Серед дівчат відбирали тих, хто їм більше подобався, входили до них у довіру, запрошували до ресторанів, обіцяли організувати поїздку на конкурс за кордон та ін. Мотивуючи свої дії необхідністю презентації учасниць організаторам очікуваного конкурсу, знімали дівчат в оголеному вигляді, а потім, вдаючись до обману, пропонували їм надавати сексуальні послуги особам, від яких нібито залежить успіх на конкурсах. При цьому Аринін і Сурін запевняли потерпілих, що за надання сексуальних послуг клієнти щедро заплатять. Частина дівчат погодилися, а до тих, хто відмовився, Аринін і Сурін застосовували насильство, погрожували зґвалтуванням, опублікуванням раніш зроблених знімків.

Вирішіть питання про відповідальність Ариніна і Суріна.

175. Федір Кряков неодноразово пригощав свого неповнолітнього сина Олександра і його товариша Миколу Платонова спиртними напоями. Улітку, коли батьки Платонова від'їздили на дачу, двічі посилавав сина за горілкою і вони розпивали її в квартирі Платонових. На день народження сина Олександра Федір Кряков знову пригощав їх вином і горілкою. Коли батькам Микола стало відомо про діяння Федора Крякова, вони повідомили в міліцію.

Вирішіть питання про відповідальність Федора Крякова.

176. Увечері Сорокін, взявши обріз мисливської рушниці, підійшов до клубу, де вже був його товариш Цапельников з мисливською рушницею. Останній лякав підлітків, що знаходилися біля клубу, висловлювався нецензурною лайкою, а коли підійшов Сорокін, то вони разом стали розганяти громадян і підлітків, які зібралися біля клубу для перегляду фільму. Сорокін зробив постріл в повітря, а Цапельников вистрілив спочатку вгору, а потім по ногах підлітків, які втікали, і заподіяв одному з них легкі тілесні пошкодження, що потягли за собою короточасний розлад здоров'я. Як з'ясувалося, Цапельников вкрав рушницю у сусіда Гривцева.

Вирішіть питання про відповідальність Сорокіна і Цапельникова.

177. Семенов, перебуваючи у кінотеатрі в стані алкогольного сп'яніння, під час демонстрації кінофільму висловлювався нецензурними словами, облаяв громадян, що сиділи в залі, а Захарову, який

зробив йому зауваження, наніс побої і заподіяв легкі тілесні ушкодження. Прокуратура району за клопотанням колективу автобазу про взяття на поруки Семенова справу припинила, передавши його на виховання громадськості автобазу. Через два місяці в тому ж клубі Семенов затіяв сварку, висловлювався нецензурними словами, накинувся на Воропаєва і наніс йому складаним ножом два поранення в руку.

Вирішіть питання про відповідальність Семенова.

178. Вийшовши на ганок свого будинку і бажаючи побешкетувати, Пугальцев з мисливської рушниць на очах у сусідів зробив постріл у стадо гусей, які були поблизу, поранивши дробом трьох птахів. Дії Пугальцева були кваліфіковані за ч. 4 ст. 296 КК як хуліганство, вчинене із застосуванням вогнепальної зброї. В апеляційній скаргі адвокат Пугальцева зазначив, що постріл з рушниць не створював загрози для громадян, тому підсудний не може підлягати відповідальності за ч. 4 ст. 296 КК.

Вирішіть питання про відповідальність Пугальцева.

179. Проходячи біля вогнища, де громадяни варили гриби, п'яний Євстаєв пристав до Чапліної, вимагаючи, щоб вона пішла з ним у ліс. У відповідь на відмову Чапліної, Євстаєв схопив її за плече, порвав на ній кофту, а потім, нецензурно лаючись, наніс каменем удар по обличчю підлітка Лепьошкіна, який був поруч, чим заподіяв йому середньої тяжкості тілесне ушкодження. Потім Євстаєв, ударивши ногою по каструлі з грибами, перекинув її у вогонь і пішов у ліс.

Вирішіть питання про відповідальність Євстаєва.

180. Івановський, перебуваючи в нетверезому стані, чіплявся до громадян, що відпочивали в парку, лаявся, а при затриманні міліцейським патрулем чинив опір міліціонеру Довгачову, вдарив останнього по обличчю, намагався вирватися і супроводжував свої дії нецензурною лайкою. Під час особистого обшуку у відділенні міліції у Івановського був виявлений фінський ніж.

Вирішіть питання про відповідальність Івановського.

181. Сорокасемирічна Мухоторова Марія, довідавшись, що в сараї у сусіда висить туша забитої свині, підговорила свого п'ятнадцятирічного сина Івана разом викрасти її, що і було ними зроблено.

Вирішіть питання про відповідальність Мухоторових Марії й Івана.

182. Двоє 13-річних підлітків – Гончаренко та Смірнов були затримані під час спроби проникнути в магазин через розбиту ними вітрину. У процесі розслідування з'ясувалося, що їх схилив до цього шляхом залякування родич одного з підлітків, Банніков, який працював продавцем у цьому магазині і бажав спричинити неприємності своєму директорові.

Вирішіть питання про відповідальність Гончаренко, Смірнова та Баннікова.

183. Водій таксі Бурма «підробляв» тим, що пропонував своїм клієнтам-пасажирам послуги знайомих повій, демонструючи їх фотографії в оголеному виді. У разі згоди пасажир скористатися послугами повій, він підвозив до них і надавав закріплений за ним автомобіль проституткам для зустрічей із клієнтами. За свої послуги Бурма отримував від проститутток 20 % з плати кожного клієнта.

Вирішіть питання про відповідальність Бурми.

Додаткова література

Про судову практику у справах про хуліганство: постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10.

Сердюк П.П. Моральність як об'єкт кримінально-правової охорони // Крим, право України. – 2007. – № 1. – С.3.

Об особенностях квалификации преступлений против общественного порядка и моральности // Юрид. практика. – 2006. – № 7. – С. 21-22.

4.15. Тема 15. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

184. Корнієнко був засуджений районним судом за ч. 2 ст. 315 КК України за схиляння 17-річної Сушко до вживання наркотичних засобів. Досудовим слідством було встановлено, що Корнієнко неодноразово викрадав з городів місцевих жителів головки маку, виготовляв наркотик і шість разів вводив його Сушко за допомогою спеціально купленого шприца з її згоди і за її ініціативою.

Чи правильна кваліфікація дій, учинених Корнієнко? Відповідь обґрунтуйте.

185. Савченко отримав від малознайомої людини 200 штук ампул ємністю 1 мл. 1% розчину морфіну для зберігання за певну плату. Зберігав його у себе на квартирі протягом трьох місяців. Кожен місяць господар цього розчину приходив до Савченка, забирав частину ампул, сплачував Савченку гроші за зберігання і зникав.

Вирішіть питання про відповідальність Савченка.

186. Бажаючи придбати наркотики, Пивоваров звернувся до Козаченка. Не маючи їх, Козаченко з корисливих мотивів продав Пивоварову речовину, яка не містила наркотичних компонентів.

Вирішіть питання про відповідальність Пивоварова і Козаченка.

187. Сидоров виготовив 200 г. гашишу, який через кілька днів реалізував кільком особам.

Вирішіть питання про відповідальність Сидорова.

188. При проходженні митного контролю у співробітника садово-паркового господарства Григор'єва замість задекларованого насіння декоративних рослин була виявлена партія гашишу.

Вирішіть питання про відповідальність Григор'єва.

189. Фармацевт Федорова систематично продавала своїм знайомим без рецепта препарати, що містили наркотичні речовини.

Вирішіть питання про відповідальність Федорової.

Додаткова література

Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» (В редакції Закону № 530-V (530-16) від 22.12.2006, ВВР, 2007, № 10, ст.89).

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» № 4 від 26 квітня 2002 р. із змінами і доповненнями згідно ППВСУ № 16 від 18.12.2009 р.

Постанова КМУ від 6 травня 2000 р. № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» (із змінами станом на 27.06.2011 р.).

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 р. № 188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» (із змінами станом на 29. 07. 2010 р.).

Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Л.В. Дорош та ін.; За заг. ред. Ю.В. Бауліна, Л.В. Дорош. – Х.: Право, 2005. – 256 с.

Наден О.В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. – Х.: Право, 2003. – 224 с.

4.16. Тема 16. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

190. Викладач Котов, маючи допуск до державної таємниці, отримав топографічну карту, яка містила відомості, що становлять державну таємницю. Після проведення заняття Котов по картці обліку видачі документа передав вказану карту для ознайомлення студентам, які не мали допуску до державної таємниці і ознайомилися із зазначеною топографічною картою. З усіх студентів Котов отримав розписки про збереження отриманих відомостей у таємниці.

Вирішіть питання про відповідальність Котова.

191. Порушуючи інструкцію щодо забезпечення державної таємниці, конструктор заводу Савчук брав документи, що містили таку таємницю, для роботи з ними вдома. Одного разу він випадково загубив папку з такими документами. Кларова її підбрала і показала своєму чоловіку. Ознайомившись із змістом документів, останній відніс знахідку до місцевого управління внутрішніх справ.

Вирішіть питання про відповідальність Савчука.

192. Аспірант Лазарєв, вихваляючись перед своїм колишнім шкільним товаришем Суховим успіхами в науці, пояснив йому принцип роботи і накреслив схему побудови приладу, інформація про який була державною таємницею. Відомості невдовзі використала одна

з іноземних фірм на шкоду інтересам України. Виявилось, що Сухов був їх агентом, але Лазарев цього не знав.

Вирішіть питання про відповідальність Сухова та Лазарева.

193. Робітник конструкторського бюро підприємства, що розробляло бойову техніку, Мурашов, всупереч інструкціям, брав додому на вихідні таємні креслення, з тим щоб на дозвіллі обміркувати низку раціоналізаторських пропозицій. Креслення побачив його 10-річний син. Бажаючи похвалитися перед приятелями тим, якою складною роботою займається батько, хлопчик виніс ці креслення на вулицю і став демонструвати їх групі підлітків, а згодом – особам похилого віку, які відпочивали у дворі на лавах та стільцях. Побачивши у вікно, що його документи знаходяться у сторонніх осіб, Мурашов вийшов і забрав їх. Один із сусід сповістив про цей випадок в правоохоронні органи. З огляду на специфіку відомостей, Мурашов пояснив, що ніхто нічого не зрозумів та не запам'ятав.

Вирішіть питання про відповідальність Мурашова.

194. Громадянка України Мухіна мала намір на підставі документів моряка виїхати з України до Канади, однак не бажала при цьому працювати на морському транспортному засобі і тому звернулася до директора морського агентства Чудова із проханням за грошову винагороду оформити на її ім'я відповідне посвідчення особи моряка. Погодившись Чудов оформив і подав у дипломно-паспортний відділ порту підроблені ним документи, які містили завідомо неправдиві відомості про те, що Мухіна має морську освіту суднового кухаря і допуск до закордонного плавання. У подальшому у пункті пропуску в м. Одеса Мухіна була затримана при спробі перетнути державний кордон України на підставі підробленого посвідчення.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Мухіної і Чудова.

195. Прибиральниця конструкторського бюро отримала завдання збирати науково-технічні відомості, що становлять конфіденційну інформацію та належать державі. Її підозріла поведінка привернула увагу працівників служби безпеки цієї установи. Під час огляду приміщення для зберігання технічного приладдя, у прибиральниці було знайдено незнешкоджені копії важливих креслень.

Вирішіть питання про відповідальність прибиральниці.

196. Гоценко домовився із двома іноземними громадянами за грошову винагороду переправити їх з Російської Федерації на територію України поза прикордонним пунктом пропуску. У визначений час вони зустрілися біля залізничного вокзалу м. Белгорода, де їх чекав мікроавтобус під керуванням Клишенка, який був найнятий Гоценко і задалегідь знав про його наміри. Після перетину державного кордону Російської Федерації і України вони були затримані працівниками Державної прикордонної служби України.

Вирішить питання про кримінальну відповідальність Гоценка, Клишенка, іноземних громадян.

197. На адресу Крячко надійшла повістка про необхідність його явки до військового комісаріату для проходження строкової військової служби. Крячко повідомив свою мати Смирнову про категоричне небажання проходити військову службу і вблагав допомогти йому уникнути військового обов'язку будь-яким чином. Мати погодилася допомогти сину і наступного дня на прийомі у військового комісара Мальцевича погодила з ним питання скасування отриманого виклику, за що передала Мальцевичу грошову винагороду у розмірі 10 000 гривень.

Вирішить питання про кримінальну відповідальність Крячко, Мальцевича, Смирнової.

Додаткова література

Зайцев О.В. Деякі питання відповідальності за розголошення державної таємниці та втрату документів, що містять державну таємницю (ст.ст. 328, 329 КК України) // Кримінальний кодекс України 2001 року: проблеми застосування і перспективи удосконалення (до 6-ї річниці прийняття КК України): Матеріали міжн. наук.-практичної конференції 13-15 квітня 2007 року, м. Львів. – С. 53-56.

Зайцев О.В. Проблемні питання кваліфікації злочину, передбаченого ст. 333 КК України // Право і національна безпека: актуальні проблеми теорії та практики: Матеріали наук.-практ. конф., 22.05.2009 р.; м. Харків.- Х., 2009.- С. 210-217.

Косінов В. Предмет злочинів у сфері охорони державної таємниці // Вісник Львівського унів-ту. Серія юридична. Вип. 44. – Л.: ЛДУ, 2007. – С. 273-281.

Самойлова О.С. Особливості розмежування злочину, передбаченого ст. 330 КК України, та суміжних складів за предметом злочину Конфіденційна інформація, що є власністю держави, як предмет злочину // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 41. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008.-С. 529-534.

Федосєєв В.В. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (коментар до ст. 332 КК України) / Питання боротьби зі злочинністю. Збірник. наук. праць. Вип. 14, X.: Вид-во «Кроссруд», 2007. – с. 84.–101.

4.17. Тема 17. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

198. Котова та Юхимова визнано винними у тому, що вони, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вибили вхідні двері та проникли до житла Сохова. Після цього вони нанесли Сохову руками і ногами удари в різні частини тіла, спричинивши легкі тілесні ушкодження, та вимагали від потерпілого передати їм наступного дня 1000 доларів США що він їм заборгував.

Суд кваліфікував дії Котова та Юхимова за ч. 2 ст. 189 КК України.

Чи вірне рішення прийняв суд? Вирішіть питання про відповідальність Котова та Юхимова.

199. Громадянин Росії Козлов, який проживав у м. Севастополі, був незадоволений політикою України з питання визнання російської мови другою державною. Своє незадоволення він вирішив проявити публічно. Для цього на центральній площі міста він розгорнув та закріпив прапор України, біля якого спалив гетьманську булаву, яка традиційно використовувалась у запорізьких козаків як символ влади, та зламав тризуб, який був частиною маскарадного костюму бога Нептуна. Ці речі він задалегідь придбав у магазині сувенірів.

Вирішіть питання про відповідальність Козлова.

200. Керівник міськвиконкому прийняв рішення про 50-відсоткове скорочення штату прибиральниць. Дізнавшись про це прибиральни-

ці наступного дня зранку заблокували зсередини всі вхідні двері міськвиконкому та висунули вимоги про скасування зазначеного рішення. В результаті вказаний дій протягом дня до міськвиконкому не зміг потрапити жодний працівник.

Вирішіть питання про відповідальність прибиральниць.

201. Оскорін, який мешкав у приватному будинку та був сусідом Пикова, вирішив підпалити літню кухню та баню сусіда. Дочекавшись поки сусід з сім'єю виїхав на відпочинок закордон, Оскорін підпалив будівлі. На попередньому слідстві він заявив, що не міг більше бачити як сусід, який працював начальником районного відділу міліції «збагачується на чужому горі». Також він пояснив, що претензій до Пикова як до сусіда не має, а вчинене пов'язує лише з посадою та ймовірними зловживаннями з боку Пикова своїми службовими обов'язками.

Вирішіть питання про відповідальність Оскоріна.

202. Довбня захопив та утримував у таємному місці дружину прокурора міста -Іванова. До останнього Довбня висунув вимогу про надання згоди на одруження між його сином та донькою Іванова. Як виявилось хлопець та дівчина хотіли одружитися, але батько дівчини не давав згоди на їх шлюб. Без цього дівчина не наважувалась на одруження.

Вирішіть питання про відповідальність Довбні.

203. Катречко з метою крадіжки пізно ввечері проник в магазин, але був помічений працівником міліції, який повертався з кіно. Намагаючись уникнути затримання, Катречко кинув в очі працівнику міліції заздалегідь заготовлений тютюновий порошок, що був у нього в кишені, засліпив переслідувача, але втекти не зміг, тому що був затриманий членами громадського формування з охорони громадського порядку.

Вирішіть питання про відповідальність Катречка.

204. Куриленко, не маючи запрошення, спробував пройти на приватну вечірку в нічний клуб, але працівник позаштатної служби охорони Міщенко, який чергував біля входу, не пропустив його. Доче-

кавшись закінчення вечора, Куриленко підстеріг Міщенка, коли той йшов додому і, бажаючи помститися, збив на землю, вдарив по обличчю, заподіявши легкі тілесні ушкодження без розладу здоров'я.

Вирішіть питання про відповідальність Куриленка. Дайте відповідь на запитання, чи зміниться кваліфікація дій Куриленка за умови, що вони були вчинені в той момент, коли Міщенко не пропускав Куриленка в клуб?

205. Молодший лейтенант міліції Гришин запропонував Фастову, який перебував у фойє кіноконцертного залу в стані сп'яніння, залишити приміщення. Фастов погодився і попрямував до виходу, але потім, вихопивши з кишені фінський ніж, спробував вдарити Гришина в груди. Однак Гришин встиг підставити руку, по якій Фастів і наніс удар. Після цього Фастов ще двічі намагався вдарити ножем Гришина.

Вирішіть питання про відповідальність Фастова.

206. Під час допиту в кабінеті слідчого Ковальов, який перебував у попередньому ув'язненні, побачивши, що слідчий – лейтенант міліції Фадєєв – складає протокол допиту і за ним не спостерігає, взяв з столу мармурову попільничку, накинувся на Фадєєва і наніс йому удар попільничкою по голові, заподіявши тілесні ушкодження середньої тяжкості. Скориставшись безпорадним станом Фадєєва, Ковальов знищив протоколи допиту та інші документи кримінальної справи, після чого вискочив у вікно і втік.

Вирішіть питання про відповідальність Ковальова.

207. Говорков, з метою заволодіння табельною зброєю, надав міліціонеру Курасову завідомо неправдиві відомості про місце зхованої невідомим зброї. Привівши Курасова в безлюдне місце, Говорков вказав на купу листя й сказав що зброя знаходиться під нею. Курасов нахилився, а Говорков скориставшись цим завдав йому удар кинджалом у спину, заподіявши небезпечне для життя поранення. Затим він зрізав кобуру з пістолетом і втік, проте незабаром був затриманий і притягнутий до кримінальної відповідальності.

Вирішіть питання про відповідальність Говоркова.

208. Гавриленко і Велігура зламали двері й проникли в квартиру Симченка, який перебував у відпустці. Вони забрали звідти холодильник «Стинол», телевізор і килим, які відвезли на квартиру Гавриленка. За заявою Симченка проти них було порушено справу за ч.3 ст.185 КК України. Під час досудового слідства виявилось, що холодильник, телевізор і килим були придбані Гавриленком, для його доньки, ще до того, як вона вийшла заміж за Симченка. Згодом дочка Гавриленка розійшлася з Симченком і повернулася до батьків, але холодильник, телевізор і килим Симченко їй не віддав, незважаючи на неодноразові вимоги. Тоді Гавриленко забрав майно за допомогою свого сусіда Велігури, якому за це заплатив 50 грн.

Вирішіть питання про відповідальність Гавриленка і Велігури. Дайте відповідь на запитання – як кваліфікувалися б їхні дії, якби холодильник, телевізор та килим належали за правом особистої власності Симченку?

209. Працівники органу внутрішніх справ, діючи відповідно до санкціонованої постанови, прийшли в будинок Шубаріна для проведення обшуку. Але Шубарін, який був у нетверезому стані, відмовився їх впустити, схопив сокиру, став розмахувати нею, погрожуючи вбивством, намагався вдарити одного з них, ображав нецензурними словами.

Вирішіть питання про відповідальність Шубаріна. Дайте відповідь на запитання, чи зміниться рішення задачі за умови, що працівники міліції намагались провести обшук без санкції судді?

210. Сіров, який втік із місць позбавлення волі, викрав у свого випадкового знайомого тацю з документами, серед яких був загальногромадянський паспорт останнього. Сіров самостійно вніс до паспорта відповідні зміни і пред'явив його для оформлення спрощеного кредиту, але був викритий.

Вирішіть питання про відповідальність Сірова.

211. Касир комерційної фірми Зубарева, бажаючи помститися головному бухгалтеру Степанову за критику, викрала з його столу річний баланс та поточні документи. Щоб відвести від себе підозру, вона також забрала і заховала у себе вдома документи зі свого робо-

чого столу. Про вчинене вона розповіла сусідці, яка після сварки з Зубаревою повідомила про обставини зникнення документів у прокуратуру.

Вирішіть питання про відповідальність Зубаревої.

212. Під час прибирання в квартирі Котова знайшла у себе в спальні вмонтований у спинку ліжка підслуховуючий пристрій. В результаті розслідування, розпочатого по її заяві, стало відомо, що «жучок» був встановлений її чоловіком, Котовим, перед від'їздом до службового відрядження, з метою викрити дружину в передбачуваній зраді. Підслуховуючий пристрій було виготовлено і надано Котову його родичем, інженером Смирновим, якому було відомо про наміри Котова.

Вирішіть питання про відповідальність Котова та Смирнова.

213. Гордієвський, раніше судимий за шахрайство, до закінчення строку погашення судимості, придбав форму генерала збройних сил за для того щоб входити у довіру до самотніх заможних жінок й заволодівати їх майном. Користуючись формою він познайомився із Руткіною, яка мала свій магазин, переїхав до неї у будинок. Однак скористався нагодою не зміг, оскільки був викритий подругою Руткіної, яка його добре знала.

Вирішіть питання про відповідальність Гордієвського.

Додаткова література

Давидович І., Кривобок Ю. Окремі питання кваліфікації посягань на працівників правоохоронних органів у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 9. – С. 59-69.

Антонов С. Проблемні питання кримінально-правової охорони службової особи, її близьких родичів та громадянина, який виконує громадський обов'язок // Право України. – 2006. -№2.-С. 120-125.

Шепелева Н.В. До питання про відповідальність за посягання на життя, встановлену спеціальними кримінально-правовими нормами // Вісник Верховного Суду України. – 2005. -№9.-С. 33-35.

Малинин В. Капканов В. Уголовная ответственность за самоуправство // Уголовное право. – 2006. – № 4. – С. 37-41.

4.18. Тема 18. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку *(тема вивчається самостійно)*

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика злочинів.
2. Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.
3. Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем.
4. Порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем.

Додаткова література

Бутузов В. М. Протидія комп'ютерній злочинності в Україні (системно-структурний аналіз) : монографія / В. М. Бутузов ; Рада нац. безпеки і оборони України, Міжвід. наук.-дослід. центр з проблем боротьби з організованою злочинністю. – К. : КИТ, 2010. – 408 с.

Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – 2. – С. 29-34.

Міхайліна Т. В. Особливості кваліфікації злочинів із використанням засобів комп'ютерної техніки, що вчиняються групою осіб / Тетяна Міхайліна // Публічне право. – 2011. – N 3. – С. 187-193 : портр. – Бібліогр. : с. 192.

4.19. Тема 19. Злочини проти правосуддя

214. Засуджені Григор'єв і Капустін вбили члена ради колективу ув'язнених – Галанова за його активну роботу по зміцненню дисципліни у колонії. Крім того, вони неодноразово погрожували розправитись й з іншими членами ради колективу ув'язнених за участь у діяльності по підтриманні порядку й дотриманню режиму.

Вирішіть питання про відповідальність Григор'єва і Капустіна.

215. Відбуваючи покарання у ВТК, Парамон неодноразово звертався до лікаря з проханням про звільнення його від роботи. Провівши черговий огляд, лікар повідомив, що Парамон цілком здоровий і звільнення від роботи не одержить. Тоді Парамон схопив стілець і вдарив лікаря по голові, заподіявши легке тілесне ушкодження, що потягло короткочасний розлад здоров'я.

Вирішіть питання про відповідальність Парамона.

Варіант – Парамон дійсно був хворий і підлягав звільненню від робіт.

216. Суд в складі судді Семененка і народних засідателів Дементьєва і Сопової розглянув справу по звинуваченню Гришина у вчиненні грабежу за ч. 2 ст. 186 КК України. Незважаючи на те, що Гришин вже був раніше судимий за крадіжку, суддя Семененко запропонував призначити міру покарання у вигляді п'яти років позбавлення волі умовно з іспитивим строком два роки. Народні засідателі, які були необізнані щодо порядку засудження з випробуванням, погодилися з думкою судді. Вирок був опротестований районним прокурором і згодом скасований. Як виявилось, дружина Гришина через свою знайому Котову дала Семененку хабара в сумі 1000 доларів за те, щоб по відношенню до її чоловіка була обрана міра покарання, не пов'язана з позбавленням волі.

Вирішіть питання про відповідальність Семененка, Дементьєвої, Сопової, дружини Гришина та Котової.

217. За заявою дружини Паршина працівниками органу внутрішніх справ на квартирі Паршина було проведено обшук. Під час обшуку під матрацом був знайдений пістолет системи «Парабелум». В ході розслідування Паршин заперечував проти належності йому пістолета. При цьому він стверджував, що цю зброю підкинула йому його дружина, діючи з метою порушити проти нього кримінальну справу. Паршина на допиті зізналася, що придбала пістолет на ринку у незнайомця і, бажаючи помститися своєму чоловікові, підклала зброю під матрац, а потім написала заяву про те, що Паршин має зброю в районний відділ органу внутрішніх справ.

Вирішіть питання про відповідальність Паршиної.

218. До Аташенка, свідка в справі про хуліганство, вчиненого Іваницьким та Смоліним, прийшов брат Смоліна – Кудрін і став просити Аташенка дати на слідстві і в суді завідомо неправдиві показання на користь Смоліна. Аташенко спочатку категорично відмовлявся, а потім, коли Кудрін запропонував йому 8 000 грн., погодився і дав на досудовому слідстві та в суді показання, які цілком виправдовували Смоліна.

Вирішіть питання про відповідальність Кудріна та Аташенка.

219. Адамович був притягнутий до відповідальності за ч. 2 ст. 383 КК України за те, що направив в прокуратуру завідомо неправдиве повідомлення про одержання хабарів Дорофєєвим, який був начальником відділу міськвиконкому. На досудовому слідстві було встановлено, що Адамович повідомив про факти хабарництва, які стали йому відомі зі слів інших осіб, прізвища яких він назвав. Ці особи, допитані у встановленому порядку, підтвердили, що дійсно серед певної групи людей йшли розмови про те, що Дорофєєв бере хабарі і що Адамович знав про ці розмови. На підставі таких даних суд виніс Адамовичу виправдувальний вирок.

Дайте відповідь на запитання – чи вірне рішення суду?

220. Під час розгляду кримінальної справи по обвинуваченню Петрова, суддя Антонов дійшов до висновку, що слідчий припустився помилки, кваліфікувавши умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, як умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю. Оскільки підсудний був охарактеризований свідками тільки з негативного боку, суддя Антонов вирішив, що Петрова слід ув'язнити на якомога більший термін. Керуючись такими міркуваннями Антонов кваліфікував дії Петрова за п. 4 ч. 2 ст. 115 КК. При цьому він приховав свою обізнаність про невірну кваліфікацію від інших учасників процесу і призначив Петрову покарання у вигляді позбавлення волі на 14 років. У той же день Петров покінчив життя самогубством.

Вирішіть питання про відповідальність Антонова.

221. Максим Дронін, дізнавшись про те, що його син Олександр є учасником злочинної організації, вирішив зробити відповідне по-

відомлення до правоохоронних органів. Попередньо він розповів про все своїй дружині Ользі – судді місцевого суду. В свою чергу, вона спробувала утримати свого чоловіка від звернення до правоохоронних органів, а переконавшись у його непохитності – пообіцяла, що зробить відповідне повідомлення сама. Як у подальшому було встановлено слідством, Дроніна впродовж місяця вмовляла Олександра порвати зв'язки зі злочинцями та добровільно заявити до правоохоронних органів про діяльність злочинної організації, що той врешті решт і зробив.

Вирішіть питання про відповідальність Дроніних Максима, Ольги та Олександра.

Додаткова література

Тютюгін В.І., Борисов В.І., Гродецький Ю.В., Козак В.А., Орловський Р.С., Радутний О.Е., Шевченко Є.В. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. За заг. ред. проф. Борисова В.І., проф. Тютюгіна В.І. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011.

Горелик А. С., Лобанова Л. В. Преступления против правосудия. – С.-Пб.: Юрид. центр Пресс, 2005. – 491 с.

Кудрявцев В. В. Кримінально-правова охорона життя осіб, що є носіями судової влади, за кримінальним законодавством України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – О., 2006.

Шепітько М.В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / М.В. Шепітько; за ред. В.І. Борисова. – Х.: Видав. агенція «Апостиль», 2012.

4.20. Тема 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)

(тема вивчається самостійно)

Питання для обговорення

1. Поняття військового злочину.
2. Злочини проти порядку підлеглості та військової честі.
3. Злочини проти порядку проходження військової служби.
4. Злочини проти порядку користування військовим майном та його збереження.
5. Злочини проти порядку експлуатації військової техніки.

6. Злочини проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб.
7. Злочини проти встановленого порядку збереження військової таємниці.
8. Військові службові злочини.
9. Злочини проти порядку несення служби на полі бою і в районі воєнних дій.
10. Злочини, відповідальність за які передбачена між народними конвенціями.

Додаткова література

Панов М.І., Касинюк В.І, Харитонов С.О Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (Військові злочини. – Х.: «Харків юрид.», 2006. – 172 с.

Преступления против военной службы / Под общ. ред. Н.А. Петухова. – СПб.: «Юрид. центр Пресс», 2002. – 399 с.

Преступления против военной службы: Учеб. для вузов / Под ред. Н.А. Петухова. – М.: НОРМА, 2002 – 208 с.

4.21. Тема 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку *(тема вивчається самостійно)*

Питання для обговорення

1. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку.
2. Злочини проти миру.
3. Злочини проти безпеки людства.
4. Злочини проти міжнародного правопорядку.

Додаткова література

Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище : сутність, новітні тенденції розвитку та проблема протидії. Монографія. – К.: Атіка, 2005. – 264 с.

Кибальник А.Г., Соломоненко И.Г. Преступления против мира и безопасности человечества / Под науч. ред. А.В. Наумова. – СПб: Юрид. центр Пресс, 2004. – 385 с.

5. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу: КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ (ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)

Курс	Напря́м, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
Кількість кредитів ESTS: 6, 8 Модулів: 3 Змістовних модулів: 6 Загальна кількість годин: 244 Тижневих годин: 4-6	6.0601 «Право» 7.06001 «Спеціаліст»	Обов'язкова Модуль I Лекції: 64 Практичні заняття: 68 Модуль II Індивідуальна робота: 24 Модуль III Самостійна робота: 88 Види контролю: курсний іспит

Мета: формування знань про Особливу частину кримінального права, практику його застосування, кваліфікацію злочинів та призначення покарання.

Організація поточного модульного контролю

Оцінювання знань студентів із кримінального права здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК). Загальним об'єктом оцінювання знань студентів при ПМК є відповідні частини навчальної програми, засвоєння якої перевіряється під час ПМК.

Завданням ПМК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу відповідного змістового модуля, теми чи розділу навчальної

програми, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами поточного модульного контролю знань студентів з Особливої частини кримінального права України є:

- успішність на практичних заняттях;
- виконання модульних контрольних завдань.

Оцінювання результатів ПМК здійснюється викладачем наприкінці вивчення кожного змістового модуля.

Критеріями оцінювання поточного модульного контролю є:

- успішність на практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу), рівень знань за результатом практичних занять, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань – від 0 до 20 балів;

- оцінка за модульну контрольну роботу – від 0 до 5 балів.

Виконання модульних контрольних завдань може провадитися у формі тестування.

Перелік тестів, питань та завдань, порядок і час їх складання, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів до початку навчального року, що передує їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами ПМК здійснюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Загальна кількість балів за ПМК при вивченні Особливої частини кримінального права України складає 30 балів. Кожен модуль оцінюється до 5 балів. Результати ПМК знань студентів вносяться до відомості обліку поточної успішності та є основою для визначення загальної успішності студентів, вони враховуються при визначенні балів при підсумковому контролі знань.

У разі невиконання модульних контрольних робіт з об'єктивних причин студенти мають право за дозволом деканату виконати контрольну роботу до наступного ПМК. Час та порядок складання визначається деканатом разом із кафедрою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Під час цієї роботи студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи є:

1. виконання домашніх завдань;
2. доопрацювання матеріалів лекції;
3. робота в інформаційних мережах;
4. опрацювання додаткової літератури;
5. складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення;
6. підготовка контрольних навчальних заходів.

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до «Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців» індивідуальна робота студентів з Особливої частини кримінального права України включає:

1. участь у роботі студентського наукового гуртка з Особливої частини кримінального права України;
2. написання курсових робіт, рефератів, наукових статей, тез наукових доповідей;
3. участь у студентських науково-практичних конференціях;
4. анотації прочитаної додаткової літератури з курсу;
5. складання бібліографії за відповідною темою;
6. узагальнення судової практики;
7. коментування статей Особливої частини КК України;
8. інші форми роботи.

Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за власними інтересами та узгоджується з викладачем. Завдання для індивідуальної роботи студент отримує на кафедрі на початку навчального року.

Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснюють лектор та викладач кафедри, який проводить практичні заняття. За індивідуальну роботу студент має можливість отримати максимум 20 балів.

Індивідуальна робота студента надається для перевірки за 20 днів до початку екзаменаційної сесії.

8. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Поняття і система Особливої частини кримінального права України.

2. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.

3. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.

4. Державна зрада.

5. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду та шпигунство.

6. Шпигунство.

7. Посягання на життя державного чи громадського діяча.

8. Диверсія.

9. Поняття та види вбивства.

10. Умисне вбивство.

11. Умисне вбивство, вчинене з особливої жорстокістю.

12. Умисне вбивство з корисливих мотивів

13. Умисне вбивство з хуліганських мотивів.

14. Умисне вбивство, вчинене на замовлення.

15. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.

16. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.

17. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

18. Вбивство через необережність.

19. Доведення до самогубства.

20. Умисне тяжке тілесне ушкодження.

21. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через необережність.

22. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.

23. Умисне легке тілесне ушкодження, його види.

24. Тілесні ушкодження, спричинені за пом'якшуючих обставин.

25. Побої та мордування. Їх відмінність від тілесних ушкоджень.

26. Катування.
27. Погроза вбивством.
28. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.
29. Незаконне проведення абортів.
30. Залишення в небезпеці.
31. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
32. Незаконне проведення дослідів над людиною.
33. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.
34. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.
35. Захоплення заручників.
36. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини.
37. Згвалтування.
38. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань.
39. Грубе порушення законодавства про працю.
40. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.
41. Поняття і система злочинів проти власності.
42. Крадіжка.
43. Грабїж.
44. Розбїй.
45. Вимагання.
46. Шахрайство.
47. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.
48. Відмінність розбою від грабежу.
49. Відмінність розбою від вимагання.
50. Відмінність шахрайства від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
51. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
52. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї.
53. Умисне знищення або пошкодження майна.

54. Погроза знищення майна.
55. Необережне знищення або пошкодження майна.
56. Порушення обов'язків щодо охорони майна.
57. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом.
58. Поняття службових осіб та їх види.
59. Зловживання владою або службовим становищем.
60. Перевищення влади або службових повноважень.
61. Службове підроблення.
62. Службова недбалість.
63. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.
64. Одержання хабара.
65. Пропозиція або давання хабара.
66. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї.
67. Контрабанда.
68. Фіктивне підприємництво.
69. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).
70. Протидія законній господарській діяльності.
71. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.
72. Шахрайство з фінансовими ресурсами.
73. Розголошення комерційної або банківської таємниці.
74. Створення злочинної організації.
75. Бандитизм.
76. Відмінність бандитизму від розбою.
77. Терористичний акт.
78. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.
79. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.
80. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

81. Порушення вимог законодавства про охорону праці.
82. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.
83. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.
84. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.
85. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.
86. Незаконне заволодіння транспортним засобом.
87. Групове порушення громадського порядку.
88. Масові заворушення.
89. Хуліганство.
90. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.
91. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.
92. Розголошення державної таємниці.
93. Втрата документів, що містять державну таємницю.
94. Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка знаходиться у володінні держави.
95. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві.
96. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.
97. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.
98. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.
99. Самоправство.
100. Підrobлення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підrobлених документів, печаток, штампів.
101. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.
102. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

103. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину.
104. Завідомо неправдиве показання.
105. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань.
106. Пропаганда війни.
107. Посягання на життя представника іноземної держави.
108. Найманство.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з Особливої частини кримінального права України здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК), індивідуальної роботи студентів та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Завдання ПМК та індивідуальної роботи студентів оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів; завдання, що виносяться на ПКЗ – від 0 до 50 балів.

ПКЗ студентів з Особливої частини кримінального права України проводиться у формі іспиту з вузлових питань, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання з юридичною практикою.

Конкретний перелік питань та завдань, що охоплюють весь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання екзаменаційних завдань, порядок і час їх складання визначаються кафедрою і доводяться до студентів на початку навчального року. Екзаменаційний білет складається з трьох питань. Підсумкова оцінка виставляється в залікову книжку за такою шкалою:

Оцінка за шкалою ESTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮАУ
A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	Добре – у загальному правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	Задовільно – непогано, але із значною кількістю недоліків	3	70-74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69

FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПМК, індивідуальної роботи студентів та ПКЗ.

ЗМІСТ

1. ВСТУП	3
2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, КОЛОКВІУМІВ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ	5
3. ВИТЯГ З ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ» ОСОБЛИВА ЧАСТИНА	8
4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	40
4.1. Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів (тема вивчається самостійно).....	45
4.2. Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України	46
4.3. Тема 3. Злочини проти життя та здоров'я особи.....	51
4.4. Тема 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи.....	62
4.5. Тема 5. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	63
4.6. Тема 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	66
4.7. Тема 7. Злочини проти власності	68
4.8. Тема 8. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	75
4.9. Тема 9. Злочини у сфері господарської діяльності.....	82
4.10. Тема 10. Злочини проти довкілля.....	89
4.11. Тема 11. Злочини проти громадської безпеки	92
4.12. Тема 12. Злочини проти безпеки виробництва	96
4.13. Тема 13. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	98
4.14. Тема 14. Злочини проти громадського порядку та моральності ...	103
4.15. Тема 15. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.....	108
4.16. Тема 16. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.....	110

4.17. Тема 17. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.....	113
4.18. Тема 18. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.....	118
4.19. Тема 19. Злочини проти правосуддя.....	118
4.20. Тема 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини).....	121
4.21. Тема 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.....	122
5. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	123
6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	125
7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	126
8. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ	127
9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	132

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО – МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(Особлива частина)
відповідно до вимог ECTS
для студентів III курсу**

2-ге видання, перероблене і доповнене

У к л а д а ч і:

АНІСІМОВ Герман Миколайович, БАЙДА Антон Олександрович, БОРИСОВ В'ячеслав Іванович, ГІЗІМЧУК Сергій В'ячеславович, ГРИНЧАК Сергій Васильович, ГРОДЕЦЬКИЙ Юрій Васильович, ДЕМ'ЯНЕНКО Юлія Іванівна, ДЕМИДОВА Людмила Миколаївна, ДЗЮБА Юрій Павлович, ДОРОШ Лідія Варфоломіївна, ЄМЕЛЬЯНЕНКО Володимир Віталійович, ЗАЙЦЕВ Олексій Володимирович, ЗІНЧЕНКО Ірина Олександрівна, КАСИНЮК Василь Іванович, КИРИЧКО Василь Миколайович, КОЗАК Вадим Анатолійович, КРАЙНИК Григорій Сергійович, КРИВОЧЕНКО Людмила Миколаївна, КУРАШ Яна Михайлівна, ЛОМАКО Володимир Андрійович, МОХОНЧУК Сергій Михайлович, ОРЛОВСЬКИЙ Руслан Семенович, ПАНОВ Микола Іванович, ПАЩЕНКО Олександр Олександрович, ПОНОМАРЕНКО Юрій Анатолійович, РАДУТНИЙ Олександр Едуардович, САМОЩЕНКО Ігор Вікторович, СТАШИС Володимир Володимирович, ТАЦІЙ Василь Якович, ТЮТЮГІН Володимир Ілліч, УС Ольга Володимирівна

Відповідальний за випуск *В.Я. Тацій*

Підписано до друку 20.05.2012.
Формат 60×84 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 7,82. Обл.-вид. арк. 6,1. Вид. № ____.
Тираж 1000 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: proizvodstvo@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні СПДФО Білетченко
(057) 758-35-98